

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Anni Jatsa

**KONSTRUKTIVISTLIK LÄHENEMINE RAHVUSÜLESE
PROPAGEERIMISVÕRGUSTIKU PÜÜDLUSTELE LAHENDADA
LAPSSÕDURITEGA SEOTUD HUMANITAARPROBLEEMI
RAHVUSVAHELISE NORMI KEHTESTAMISE LÄBI CHILD SOLDIERS
INTERNATIONAL NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Alar Kilp

Tartu 2012

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

/Anni Jatsa/

Sisukord

Sisukord	3
Sissejuhatus	4
1. Konstruktivistlik lähenemine normiteooriale ja rahvusülestele propageerimisvõrgustikele	8
1.1. Konstruktivistlik lähenemine normiteooriale ja normi edukuse kriteeriumid.....	8
1.2. Rahvusülestele propageerimisvõrgustikele definitsioon ja nende mõjukuse hindamine	15
2. Rahvusülese propageerimisvõrgustiku tegevus konstruktivistliku lähenemise alusel	22
2.1. Lapssõdurite vastase normi paigutamine normitsükklisse ja selle normi edukuse hindamine	22
2.2. Coalitioni normi edutamise analüüs ja hindamine	31
Kokkuvõte	38
Kasutatud allikad.....	43
Lisad	46
Lisa 1. OPAC-i allkirjastamine ja ratifitseerimine	46
Summary	47

Sissejuhatus

Inimõiguste tagamine on saamas rahvusvaheliseks normiks ning võib öelda, et riigid peavad inimõiguste alahoidmist oluliseks. Seejuures pööratakse inimõiguste tagamise raames tähelepanu laste õigustele. Laste kasutamist relvastatud konfliktides on tunnustatud rahvusvahelise probleemina 20. sajandi keskpaigast. Olgugi et lapssõdurite kasutamist on vähendatud, ei ole probleemi jätkuvalt lahendada suudetud. Sellest annab tõestust mitte-riiklike organisatsioonide olemasolu, kelle eesmärgiks on propageerida lapssõdurite kasutamise lõpetamist.

2012. aastal täitub kümme aastat ÜRO Laste õiguste konventsiooni lisaprotokolli jõustumisest, mis keelab alla 18-aastaste isikute värbamise ja kasutamise relvastatud konfliktides. Lisaprotokolli vaadeldakse antud töös lapssõdurite vastase normi legaalse toetusena ning seda propageeriva võrgustikuna uuritakse *Child Soldier International*-nimelist organisatsiooni, mis aastani 2011 kandis nime *Coalition to Stop the Use of Child Soldiers*. Selguse huvides kasutatakse töös läbivalt nimetust Coalition. Coalitioni kodulehel selgitatakse, et aastast 2011 tegutsetakse koalitsiooni asemel iseseisva mitte-riikliku organisatsioonina. Seega ei saa alates aastast 2011 Coalitionit pidada rahvusüleseks propageerimisvõrgustikuks, vaid pigem rahvusüleseks normi tegutsejaks, mis omakorda kuulub rahvusülelesse lapssõduritevastasesse propageerimisvõrgustikku. Seejuures on autori arvamuse kohaselt oluline analüüsida Coalitioni tegevust aastani 2011, kuna enamus organisatsiooni saavutustest on just koalitsiooni ehk võrgustiku koostöö tulemused ning hilisema tegevuse tulemusi ja analüüsi pole veel avalikustatud.

Kõige põhjalikumalt on autori arvates lapssõduritevastast normi ja vaatlusalust organisatsiooni varem uurinud Alicia VerHage Lõuna-Aafrika Vabariigis Rhodes'i ülikoolis kaitstud magistritöös „*Transnational Civil Society's Ability to Successfully Influence State Actors on Human Rights Issues through International Non-Governmental Organizations (INGOs): A Case Study of the Coalition to Stop the Use of Child Soldiers*“.

VerHage on võtnud teoreetiliseks baasiks neoliberalistliku rahvusvaheliste suhete teooria. Kuna aga neoliberalistlik käsitlus piirdub riikide käitumise seletamisel peamiselt omahuvi ning kasumiihalusega, siis on käesoleva töö autori arvates huvitav vaadelda normi ning organisatsiooni tegevust konstruktivistliku teooria raames, mis aitab selgitada riikide huvisid mitte-materiaalsete käsitlustena. Lisaks lubab konstruktivistlik käsitlus vaadelda normi legaalse toetuse loomist indiviidide ehk normi tegutsejate initsiatiivi tulemusena, mitte ainult riikide tegevust jälgides.

Käesoleva töö **eesmärgiks** on analüüsida normi arengut, mis keelab kasutada lapsi relvastatud konfliktides, selle normi propageerimisega tegeleva organisatsiooni senist sihipärast tegevust ning hinnata nii uuritava normi kui ka normi edutava organisatsiooni edukust. Lõpuks üritab autor vastata küsimusele, miks lapsi jätkuvalt relvastatud konfliktides kasutatakse, toetudes konstruktivistlikule rahvusvaheliste suhete teooriale normidest. Uurimisülesanded on autor koostanud alljärgnevalt.

1. Konstruktivistliku rahvusvaheliste suhete koolkonna normide käsitluse teoreetiline selgitamine.
2. Rahvusülese propageerimisvõrgustiku tööpõhimõtete ning edukuse hindamise selgitamine.
3. Vaatlusaluse normi analüüs normifaaside teooria raames.
4. Vaatlusaluse normi analüüs normi edukuse kriteeriumite raames.
5. Rahvusülese propageerimisvõrgustiku edukuse analüüs normi edutamisel.
6. Propageeritava rahvusvahelise normi ja tingimustevaheliste vastuolude välja toomine ja lahenduste pakkumine.

Võib arvata, et kuna lapsi kasutatakse ülemaailmselt relvastatud konfliktides erinevatel eesmärkidel, siis töö tulemusena selgub, et lapssõdurite vastane norm ei ole veel ühiskonnas enesestmõistetavaks saanud ja normi tegutsejate töö ei ole täielikult edukas olnud. On võimalik, et põhjuseid normi edutamise ebapiisavuseks võib leida nii normi enda ülesehitusest kui ka normi edutava võrgustiku kampaania vigadest.

Esimeses peatükis tutvustab autor konstruktivistlikku normiteooriat ja rahvusüleseid propageerimisvõrgustikke. Esimeses alapeatükis selgitatakse normiteooriat ning tutvustatakse tingimusi, mille alusel normide edukust hinnatakse. Teises alapeatükis selgitatakse rahvusüleste propageerimisvõrgustike tööpõhimõtteid ja

tingimusi, mille alusel propageerimisvõrgustiku edukust hinnatakse. Töö teises peatükis analüüsitakse teooriate baasil rahvusülese propageerimisvõrgustiku Coalitioni tegevust normi edutamisel. Esimeses alapeatükis rakendab autor normifaaside teooriat, paigutab normi sobivasse faasi ning annab hinnangu normi edukusele. Teises alapeatükis analüüsitakse organisatsiooni tegevust normi edutamisel, tuuakse välja nende kampaania põhijooned ja antakse hinnang võrgustiku tegevuse edukusele.

Töö tugineb ÜRO lepete andmebaasides esitatud statistilistele andmetele, mis näitavad lisaprotokolliga seotud riikide arvu ning sellele allakirjutamise või ratifitseerimise kuupäevi. Normi propageerimise arengust ülevaadete andmiseks kasutatakse vaatlusaluse organisatsiooni *Coalition to Stop the Use of Child Soldiers* raporteid, mis kirjeldavad nii globaalseid, regionaalseid kui ka üheriigipõhiseid analüüse ning aastaaruandeid. Empiirilises analüüsis kasutab autor läbivalt materjale ning mõtteavaldusi organisatsiooni koduleheküljelt (Child Soldiers International 2012d). Et anda ülevaade arengutest ja tagasilöökidest lapssõdurite küsimuses, kasutab autor kolmandate isikute poolt kirjutatud teaduslikke artikleid ajakirjast *Child Abuse & Neglect*. Esimene on Jaap E. Doeki 2009. aastal ilmunud analüüs laste õiguste progressist ÜRO Laste õiguste komitee loomisest aastal 1992. Teine artikkel on Stuart N. Harti, Yagnhee Lee ja Marie Wernhami poolt koostatud „*A new age for child protection – General comment 13: Why it is important, how it was constructed, and what it intends?*“ aastast 2011, mis annab ülevaate ÜRO ja Coalitioni edusammudest ja tagasilöökidest lapssõdurite vastase normi propageerimisel.

Nii võrgustiku kui ka normi analüüs tugineb konstruktivistliku rahvusvaheliste suhete teooriale. Vaatlusaluse normi faasi määramiseks ja edukuse analüüsiks kasutab autor Martha Finnemore'i ja Kathryn Sikkinki 1998. aastal ajakirjas *International Organization* ilmunud artiklit „*International Norm Dynamics and Political Change*“ (Finnemore, Sikkink 1998) ning Martha Finnemore'i normide konstrueeritud olemust lahkavat teost „*National Interests in International Society*“ (Finnemore 1996). Normi tegutsejate põhimõtete ning mõjukuse analüüsiks kasutab autor Margaret E. Kecki ja Kathryn Sikkinki rahvusüleseid propageerimisvõrgustikke tutvustavat ning nende edukuse tingimusi piiritlevat teost „*Activists Beyond Borders*“ (Keck, Sikkink 1998). Võrgustikest lisaülevaate andmiseks kasutatakse Ann M. Florini poolt toimetatud

artiklikogumikku „*The Third Force: The Rise of Transnational Civil Society*“ (Florini 2000).

1. Konstruktivistlik lähenemine normiteooriale ja rahvusülestele propageerimisvõrgustikele

1.1. Konstruktivistlik lähenemine normiteooriale ja normi edukuse kriteeriumid

Konstruktivistid ei aktsepteeri traditsioonilist rahvusvaheliste suhete ja võrdleva poliitika koolkondade eraldatust, vaid usuvad, et üks on teisega seotud ja kumbki teisest eraldi maailmapoliitilist areeni ei kujunda: „Me toetume sotsioloogilistele traditsioonidele, mis keskenduvad tegutsejate keerulistele suhtlustele, tähendusraamide intersubjektiivsele konstrueerimisele, ja identiteetide ja huvide mõjutatavusele ning läbirääkimisele“ (Keck, Sikkink 1998: 4).

Alexander Wendt selgitab, et konstruktivismi iseloomustab kaks peamist põhimõtet. Neist esimene selgitab, et inimsuhtluse struktuuri panevad paika jagatud ideed, mitte materiaalsed jõud. Teine rõhutab, et tegutsejate identiteedid ja huvi on konstrueeritud nende jagatud ideede poolt, mitte ei tulene loomusest (*nature*). (Wendt 2007: 1)

Erinevalt neoliberalistidest ning neorealismistidest leiavad konstruktivistid, et rahvusvahelistes suhetes ei ole ainsateks tegutsejateks riigid, vaid ka indiviidid ning indiviididest koosnevad organisatsioonid (Finnemore 1996: 71). Kui neoliberaallid ja neorealismistid leiavad, et tegutsejate huvid baseeruvad omakasul, siis konstruktivistid püüavad selgitada tegutsemist ühiskonnas levinud põhimõtteliste seisukohtade, moraalsuse, indiviidide tegude, kohustustunde, vastutuse, identiteedi ja sobivuse abil (*Ibid.* 1996: 87). Võib öelda, et konstruktivistid püüavad fenomenide selgitamiseks lisaks materiaalsetele põhjendustele leida põhjusi ka mitte-materiaalsetest faktoritest.

Normiteooria tutvustus põhineb George Washingtoni ülikooli rahvusvaheliste suhete professor Martha Finnemore'i ja Minnesota ülikooli politoloogia professor Kathryn Sikkinki koostöö tulemusena ilmunud artiklil "*International Norm Dynamics and Political Change*" (Finnemore, Sikkink 1998). Teooria täiendusena kasutab autor Martha Finnemore'i teost "*National Interests in International Society*" (Finnemore 1996).

Esmalt on oluline selgitada **normi definitsiooni**. Normide all peetakse enamasti silmas käitumist reguleerivaid tõekspidamisi või reegleid. Kaks levinumat normiliiki on regulatiivne norm, mille ülesandeks on käsku edastada ja käitumist piirata, ning moodustav (*constitutive*) norm, mis loob uusi tegutsejaid, huvisid ning tegutsemise kategooriaid. (Finnemore, Sikkink 1998: 891) Peter J. Katzenstein lihtsustab, et normid kas kirjutavad käitumist ette või defineerivad identiteete (Katzenstein 1996: 5). Samuti toovad Finnemore ja Sikkink välja ettekirjutuslike ja hinnaguliste normiliikide olulisuse, kuna need ühtivad normi definitsiooniga kaasaskäiva **sunduse** ja **sobiva käitumise** faktoritega (*Ibid* 1998: 891).

Finnemore ja Sikkink selgitavad, et normid saavad ühiskonnas toimida vaid juhul, kui inimesed seostavad nendega **jagatud moraalset hinnangut**. Seega on teatav sundus ja ühiskonnaliikmete poolt jagatud moraalne hinnang normi sisule tunnistuseks, et norm iseenesest tekitab vajaduse tegusid õigustada ja tegutsejatevaheline talletatud suhtlus on alus normide uurimiseks. (Finnemore, Sikkink 1998: 892)

Normi kooskõlas oleva käitumise eiramist või selle rikkumist nimetatakse normi kõrvalekaldeks (Finnemore 1996: 23) Seejuures võib välja tuua, et näiteks sõdade pidamist on levitatud normide ja sotsiaalse struktuuri kaudu (*Ibid.* 1996: 87). Võib järeldada, et normid ei ole alati head ja ühiskonnas aset leidvaid negatiivseid sündmusi ei saa tingimata pidada normist kõrvale kaldumiseks.

Ann M. Florini selgitab rahvusvahelist normi kui standardit, mille järgi valitsused, korporatsioonid ja teised grupeeringud peaksid käituma (Florini 2000: 11). Olgugi et käesolev töö tegeleb rahvusvahelise normi lähema uurimisega, on oluline välja tuua, et kodumaised ja rahvusvahelised normid võivad olla üksteist mõjutavad: „Rahvusvahelised normid peavad alati töötama läbi kodumaiste struktuuride ja normide filtrite, mis võivad luua olulisi vairatsioone nende normide järgimises ja tõlgendamises“ (Finnemore, Sikkink 1998: 893). Näiteks naiste hääleõiguse norm sai alguse erinevates riikides esile kerkinud ühiskonna väärtushinnangute muudatustest, millest lõpuks arenes välja rahvusvaheline norm tunnistamaks naiste õigust hääletamisele (Ramirez *et al.* 1997: 741).

Finnemore ja Sikkink täpsustavad, et kodumaised mõjutused on kõige tugevamad normitsükli algusfaasis, aga institutsionaliseerimisel rahvusvahelisse

süsteemi kodumaine mõju väheneb. (Finnemore, Sikkink 1998: 893) Võib arvata, et propageerimisvõrgustikul on tarvis normi algusfaasis keskenduda tavakodanike mõjutamisele, mis aitaks kaasa kodumaisel tasandil väärtuste muutumisele ning kergendaks uue rahvusvahelise normi levikut.

Järgnevalt on oluline seletada lahti normitsükli faasid ja nendega seotud tegutsejad, tegutsejate motiivid ja nende poolt kasutatavad peamised mehhanismid.

Normitsükkel ehk normi „eluiga“ jaotub kolmeks faasiks: normi esilekerkimine (*norm emergence*), normi kaskaad (*norm cascade*) ehk normi sotsialiseerimine ja normi internaliseerumine (*internalization*). Normi esilekerkimise ja normi kaskaadi vahel leiab aset vaheetapp, mida nimetatakse „lävepakuks“ (*tipping point* või *threshold*). (vt. tabel 1) Antud mudel on oluline uurijatele mõistmaks, et erinevad sotsiaalsed protsessid ja tegevusloogikad võivad olla normitsükli erinevates astmetes ehk faasides mõjukad. (Finnemore, Sikkink 1998: 895)

Tabel 1. Normi eluiga

	Normi esilekerkimine	LÄVEPAKK	Normi kaskaad	Normi internaliseerimine
Tegutsejad	Organisatsiooniliste platvormidega normi edutajad		Riigid, rahvusvahelised organisatsioonid, võrgustikud	Seadused, ametid, bürokraatia
Motiivid	Altruism, empaatia, „ideeline“ pühendumus		Õigusjärgsus, maine, lugupidamine	Vastavus
Domineerivad mehhanismid	Veenmine		Sotsialiseerimine, (institutsionaliseerimine), demonstreerimine	Harjumus, institutsionalisatsioon

(Autori koostatud Finnemore, Sikkink 1998 andmete alusel)

Normi esimeseks faasiks on **esilekerkimine** või normi ehitus ehk *norm building*. Normi päritolu selgitamiseks uuritakse inimfaktorit, määramatust, kokkusattumuslikke sündmusi ja protsessis soosivaid sündmusi, kasutades uurimusmeetoditena protsesside analüüsimist ja genealoogiat, ning nad järeldavad, et uute edukate normide juures on

kaks alalist elementi: normi ettevõtjad ja nende organisatsioonilised platvormid. (Finnemore, Sikkink 1998: 896).

Normi edutajad panustavad normide loomisel n-ö normi raamistamisse. Normi **raamistamine** on uuestinimetamise või uuestitõlgendamise protsess, mille käigus juhivad normi ettevõtjad millelegi olulisele tähelepanu (*Ibid.* 1998: 897). Normi edutajaid peetakse edukateks, kui üldsus hakkab valupunkte uut moodi mõistma ja nendest kõnelema, sest nii on edutajad toonud kaasa muutusi valitsevas väärtussüsteemis. Uue normi eestvedamisel võistleb tulevane norm juba ühiskonnas olemasolevate alternatiivsete normidega ja peab paratamatult edukuse nimel neist kuidagi erinema. Seega võib öelda, et uued normid peavad võistlema nii olemasolevate normidega kui ka ühiskonnas valitsevate huvidega. (Finnemore, Sikkink 1998: 897) Kuna normi edutajad tegutsevad avalikkuses probleemi tõstatamise ja seletamisega, võib arvata, et normi esilekerkimise faasis võtavad riigid normi omaks just avalikkuse survele.

Finnemore ja Sikkink loetlevad normi edutajate peamiste motivaatoritena üles empaatia, altruismi ja ideepõhise pühendumuse, kuna “nad usuvad normides olevatesse ideedesse ja väärtustesse olgugi, et normi rakendamise katse ei pruugi normi ettevõtjaile endile kasu tuua”. (*Ibid.* 1998: 898) Normi edutajate tegevus toetub enamasti organisatsioonilistele platformidele, millel on laiemad tegutsemispõhjused kui ainult ühe normi propageerimine. (*Ibid.* 1998: 899) Siinkohal saab näitena tuua ÜRO, mis tegeleb näiteks nii julgeoleku, arenguabi kui ka inimõigustega seotud küsimustega.

Rahvusvahelised organisatsioonid nagu Maailmapank või ÜRO saavad enamasti kasutada mingil määral materiaalseid ressursse ja samuti omavad nad märkimisväärset mõjujõudu, kuid mitte-riiklikel organisatsioonidel ja valitsustevahelistel organisatsioonidel on peamiseks mehhanismiks **veenmine** (*Ibid.* 1998: 900) Rahvusvahelises poliitikas kätkeb võrgustike tegevus endas diplomaatilist kiitust või hukkamõistmist, ning hinnangut tugevdatakse vastavalt sanktsioonide või lisatasudega (*Ibid.* 1998: 902). Selleks, et tõstatada mingi teema või nähtuse sobivuse kohta ühiskonnas küsitavust, kasutavad nad peamiselt meediat ja ühiskonna juhtivaid otsuselangetajaid (*Ibid.* 1998: 900)

Selleks, et saaks aset leida normi kaskaad, peab norm oma arengus jõudma n-ö **lävepakuni** (vt. tabel 1 lk 9), mis tähendab, et kriitiline hulk riike peab uue normi omaks võtma. Kriitilise hulk saavutamiseks peab uue normi omaks võtma umbes üks kolmandik süsteemi riikidest (*Ibid.* 1998: 901). Võib oletada, et riikide süsteemi all peavad autorid silmas rahvusvahelist süsteemi.

Lävepaku ületamisel on oluline ka millised riigid normi vastu võtavad, kuna mõni riik võib olla normi edutamise jaoks tähtsam kui teine. (*Ibid.* 1998: 902). Riik võib olla kriitilise tähtsusega, kui on muudetava seisukohaga ise **seotud**. Näiteks Prantsusmaast ja Suurbritanniast olid mõlemad maamiinide tootjad ning Finnemore ja Sikkink oletavad, et nende toetus maamiine keelustavale normile 1997. aasta keskpaigas aitas sama aasta teises pooles aset leidnud normi kaskaadi toimumisele kaasa. (*Ibid.* 1998: 901)

Kui enne **normi kaskaadi** ei leia kodumaisel tasandil suuremaid muutusi aset, siis normi kaskaadi käigus suureneb kiiresti riikide arv, kes normi vastu võtma hakkavad (Finnemore, Sikkink 1998: 902). Siit tuleneb ka normi kaskaadi peamine mehhanism, milleks on rahvusvahelise sotsialiseerimise läbi normi rikkujate suunamine normi järgijateks (vt tabel 1 lk 10). Normi tegutsejatena nähakse nii riike kui ka normi edutajate ja rahvusvaheliste organisatsioonide võrgustikke, kes omakorda käituvad **sotsialiseerimise agentidena**. Sotsialiseerimise agentide ülesandeks on survestada riike uusi seadusi vastu võtma, lepinguid ratifitseerima ning nende vastavust (*conformity*) rahvusvahelistele standarditele kontrollima. (Finnemore, Sikkink 1998: 902)

Sihimärk-tegutsejate (*target-actor*) motiivideks uus norm vastu võtta võivad olla nii kodumaine kui ka rahvusvaheline **lugupidamine, õigusjärgsus ning maine** (vt tabel 1 lk 10). Sihimärk-riigid võtavad normi kaskaadi faasis uusi norme vastu juhul, kui need on seotud riigi liikmelisuse identiteediga. See tähendab, et riik on teatud rahvusvahelise ühiskonna liige ja selles ühiskonnas on liikmelisuse tingimuseks järgida samu norme, mida ülejäänud liikmed. Seega peab riik uue normi omaks võtma juhul, kui ta soovib säilitada oma liikmelisust rahvusvahelises ühiskonnas, kus uus norm on juba “kanda kinnitanud”. Tegu on rahvusvahelisel tasandil aset leidva kaaslaste **survestamisega** (*peer pressure*). (Finnemore, Sikkink 1998: 902)

Kodumaine õigusjärgsus on tugevas seoses rahvusvahelise tasandi õigusjärgsusega, kuna kodumaine õigusjärgsus vihjab avalikkuse alluvusele ja valitsuse võimekusele püsida võimul, ning tõestab, et käesolev valitsus on alternatiividest parim (*Ibid.* 1998: 904). Survele on kõige haavatavamad riigid, mis tahavad kuuluda teatud normatiivsesse kogukonda, mis tõestab omakorda riikidevahelise suhtluse sotsiaalset poolt (Keck, Sikkink 1998: 29). Siinkohal võib arvata, et riigi rahvusvaheline identiteet määrab ära ka kodumaise avaliku seisukoha normile ning sellest tulenevalt on ka seotud kodumaise õigusjärgsusega.

Riigi maine on seotud nii lugupidamise kui ka õigusjärgsusega. Samas selgitavad autorid, et riigijuhid järgivad norme mõnikord ainult enda imago pärast. Seega saab selgitada normi heakskiitmist ka selle kaudu, kas ja mil määral soovib riik oma mainet edendada või oma enesehinnangut tõsta. (Finnemore, Sikkink 1998: 904)

Normi internaliseerimise faasi iseloomustab normi enesestmõistetavus ühiskonnas, mistõttu ei ole need normid enamasti poliitiliste debattide keskpunktis ja jäävad politoloogide tähelepanu alt välja, näiteks suveräänsus ja individualism Lääne ühiskonnas. Finnemore ja Sikkink rõhutavad, et seetõttu võib internaliseerunud norme pidada väga mõjuvõimsateks ja raskesti tajutavateks (Finnemore, Sikkink 1998: 904).

Normide internaliseerimisele aitavad kaasa tegutsejad, kellel on asjakohane väljaõpe ning kes aktiivselt sotsialiseerivad inimesi teatud väärtusi teistest tähtsamaks pidama. Internaliseerimise peamiseks mehhanismiks on korduvalt teostatavad käitumismustrid ja harjumus, ning nii on normide muutused kaudsed ja evolutsioonilised, kuna käitumismustrite pidev kordamine loob ennustatavust (*predictability*), stabiilsust ning usaldust. Usaldus käitumismustrite vastu internaliseerub ja internaliseerunud usaldus omakorda muudab mõjutust ning muutunud mõjutus omakorda tähendab muutunud identiteeti ja muutunud norme, kuna empaatia ja identifitseerimine teistega muutub. (*Ibid.* 1998: 905)

Muutused protseduurides võivad luua uusi poliitilisi protsesse, mis võivad omakorda viia tasase ja tahtmatu normatiivse, ideepõhise ja poliitilise sulandumiseni. (*Ibid.* 1998: 905) Siinkohal võib arvata, et uue rahvusvahelise normi internaliseerumine toimub järk-järgult ning võib levida sujuvalt riigiti või organisatsiooniti.

Järgnevalt selgitab autor normi edukuse teoreetilisi tingimusi Finnemore'i ja Sikkinki töö abil.

Kuna normiteooriate peamiseks kriitikaks on olnud väited, et normi edukust ja selle mõjukust ei ole võimalik määrata, pakuvad Finnemore ja Sikkink omapoolseid vastuväiteid ja põhjendusi. Nad esitlevad kolme argumenti, milleks on **õigusjärgsus**, normi **olulisus** ja normi **karakteristikud** ning **normi suhet juba olemasolevate normidega ja globaalset konteksti**. (*Ibid.* 1998: 906)

Selleks, et kodumaal rahvusvaheline norm vastu võetaks, on normile tarvis **rahvusvahelist õigusjärgsust**. Finnemore ja Sikkink selgitavad, et juhul kui õigusjärgsus on riikidele normi vastuvõtmiseks oluline faktor, siis on tõenäoline, et normi edendamine toimib kõige paremini ajal, kui riiki valitseva eliidi enda õigusjärgsus on ebakindel. (*Ibid.* 1998: 906) Seega võib öelda, et rahvusvahelisel tasandil maine parandamise ja valitsuse õigusjärgsuse tõestamiseks võetakse normi vastu, kui see on peamine prioriteet.

Normi sisu kvaliteet ja normi edutajatest riikide kvaliteet võib mängida rolli normi tähtsuse **olulisusel**. Juhul kui normi peetakse laialdaselt edukaks ja ihaldatavaks mudeliks, on sellel suur tõenäosus saada tähtsaks. (Finnemore, Sikkink 1998: 906)

Normi **karakteristikud** jaotuvad normi **sõnastuseks** ja normi **sisuks**. Juhul kui normi sõnastuses domineerib selgus ja spetsiifilisus keerukuse ja mitmetimõistetavuse asemel, võib eeldada, et norm on tulevikus edukas. Mida universalistlikumad on normiga seotud väited ja mida suuremale hulgale inimestele see kasu toob, seda suurem on selle edukuse võimalus. Sisulised normatiivsed väited on olulised siis, kui nad käsitlevad seaduslikku võrdsust võimalustele ligipääsemiseks ja haavatavate gruppide kaitsmist (*Ibid.* 1998: 907).

Neljandaks toovad Finnemore ja Sikkink välja uue **normi suhte juba olemasolevate normidega**. Analoogia ja selle esiletõstmine olemasolevate normidega on üks faktoritest, mis soodustab normi levimist. (Finnemore, Sikkink 1998: 908) Normi sobivus teiste humanitaarsete normidega muudab maailma ohutumaks ja meeldivamaks (Finnemore 1996: 70). Eelkõige normi inimõigustega sidumine on samuti normi vastuvõtmiseks soodustav (Keck, Sikkink 1998: 79). Võib arvata, et

normi suhe inimõigustega seotud normidega on mõjuvõimsamad, kuna inimesed suudavad end nendega seostada ning on seetõttu rohkem uuest normist huvitatud.

Viienda edukuse kriteeriumina nähakse normi edutamise **globaalset konteksti**. Seejuures oletatakse, et ülemaailmsed kriisid ja sõjad pakuvad initsiatiivi uute normide otsimiseks, selleks et olemasolevat ühiskonnakorraldust muuta. (Finnemore, Sikkink 1998: 909) Siinkohal saab paralleele tõmmata 2008. aastal alguse saanud ülemaailmse majanduskriisi vastureaktsioonidega eriti *Occupy Wall Street* liikumise näol, mis üritas rahvusvahelise liikumisena propageerida kapitalistlike normide väljavahetamist sotsialistlikema vastu (*Occupy Wall Street* 2012).

1.2. Rahvusüleste propageerimisvõrgustike definitsioon ja nende mõjukuse hindamine

Autor keskendub rahvusüleste propageerimisvõrgustike töömehhanismidele ja strateegiatele, kuna käesolevas töös kehastab rahvusülene kodanikuühiskond normi tegutsejaid. Rahvusüleste propageerimisvõrgustike tööpõhimõtete teooriat kasutab autor normiteooria täiendusena. Rahvusüleste propageerimisvõrgustike tööpõhimõtete ja edukuse kriteeriumite tutvustamiseks kasutab autor Johns Hopkinsi ülikooli politoloogia professori Margaret E. Kecki ja Kathryn Sikkinki raamatut "*Activists Beyond Borders*" (Keck, Sikkink 1998).

Keck ja Sikkink toovad esile, et enamasti on rahvusülesed propageerimisvõrgustikud politoloogide poolt uurimisest kõrvale jäetud, kuna majanduslikke, poliitilisi ja sõjalisi vahendeid omavate riikide kõrval tunduvad võrgustikud, mille peamiseks ressursiks on oskuslik informatsiooniga ümberkäimine, tähtsusetud. Autorid leiavad, et edukana on rahvusülesed propageerimisvõrgustikud ühed olulisemad uute ideede, normide ja identiteetide allikateks rahvusvahelises süsteemis, ning võrgustikes osalemine suurendab kodumaistele tegutsejatele kättesaadavat poliitilist ressursi. Samas ei saada rahvusülest kodanikuühiskonda alati edu eesmärgi täitmisel, ning mõnikord on olemas oluline probleem, aga seda propageerivat võrgustikku ei looda. (Keck, Sikkink 1998: x)

Keck ja Sikkink defineerivad rahvusüleseid propageerimisvõrgustikke kui tegutsejate võrgustikke, mille moodustamise peamiseks ajendiks on kesksed põhimõttelised ideed või väärtused (*Ibid.* 1998: 1). Lisaks väärtuste ja ideede kesksusele

iseloomustab rahvusüleseid propageerimisvõrgustikke informatsiooni loominguks kasutamine, keeruliste poliitiliste strateegiate kasutamine kampaaniates mitte-riiklike tegutsejate poolt ja uskumus, et inividid suudavad kaasa tuua muutusi (*Ibid.* 1998: 2) .

Võrgustike keskseks meetmeks on informatsiooni strateegiline vahendamine, et teostada mehhanismidena veenmist, survestatmist ja mõjujõu saavutamist teiste, enamasti palju võimsamate organisatsioonide ja valitsuste üle. Lisaks poliitika tulemite muutmisele, üritavad aktivistid saavutada ka tingimuste ja debati olemuse muutmist. (*Ibid.* 1998: 2)

Ann Florini lisab, et mõiste rahvusülene ehk transnatsionaalne on asjakohane juhul, kui nende tegevuses osalevad tegutsejad tekitavad sidemeid, mis ulatuvad üle rahvuslike piiride (Florini 2000: 7). Käesolevas töös kuulub vaatlusalune organisatsioon rahvusülese propageerimisvõrgustikuna ka rahvusülese kodanikuühiskonna raamidesse. Florini selgitab kodanikuühiskonda kui gruppi, mis ei koosne organisatsioonidest ning ei ole kasumlikkusest motiveeritud (*Ibid.* 2000: 7). Keck ja Sikkink selgitavad „võrgustiku“ kasutamist, kuna soovivad sotsioloogiast pärit terminiga luua n-ö silda rahvusliku ja rahvusvahelise vahele, et demonstreerida lisaks aktivistide osalemisele poliitikas ka nende võimet poliitikaid vormida (Keck, Sikkink 1998: 4).

Võrgustikud on samaaegselt aktiivsed nii kodumaises kui ka rahvusvahelises poliitikas ning käituvad rahvusvahelise ühiskonna osana. Seejuures koguvad nad ressursse ja kasutavad neid strateegiliselt riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide mõjutamiseks. (Keck, Sikkink 1998: 4) Normide rakendamisel aktivistid survestatavad organisatsioone või valitsusi uusi poliitikaid (*policy*) vastu võtma ja jälgivad normi kooskõla rahvusvaheliste standarditega (*Ibid.* 1998: 3).

Kampaaniate kaudu on võrgustike ülesandeks luua mingi valupunkti mõistmiseks ühiseid raamistikke. Seda omakorda raskendab rahvusüleste võrgustike hulgas leiduv kultuuriline mitmekesisus. Kampaaniate analüüsil saab uurida kuidas erinevate tegutsejate vahel moodustuvad suhtlussuhted ja kuidas neid säilitatakse, kuidas on võimalik identifitseerida võrgustiku poolt kasutatavaid ressursse ning mil määral on võimalik rahvusülest liikumist soodustavaid ja takistavaid institutsionaalseid struktuure määratleda. (*Ibid.* 1998: 7)

Järgnevalt on rahvusülese võrgustiku tegutsemise analüüsi selgitamiseks tarvis tutvustada rahvusüleste propageerimisvõrgustike mõjuvõimu saavutamise tööpõhimõtteid. Olulisemad tööpõhimõtted võib üles loetleda järgnevalt (Keck, Sikkink 1998: 16-24):

- informatsioonipoliitika,
- sümbolipoliitika,
- mõjujõupoliitika,
- aruandekohuslasepoliitika.

Mõjuvõimu saavutamiseks peavad võrgustikud kasutama enda valduses olevat informatsiooni, ideid ja strateegiaid muutmaks riikidesiseseid väärtuste kontekste, et riigid viiks läbi muutuseid poliitikas. Kuna võrgustikud käituvad normi tegutsejatena nii normi esilekerkimise kui ka kaskaadi faasis, siis on nende tegutsemismehhanismideks peamiselt veenmine ja sotsialiseerimine, mis hõlmavad endas oponentidega kokkuleppele jõudmist, survet, julgustavate sanktsioonide kasutamist ja häbistamist. (*Ibid.* 1998: 16)

Lisaks informatsiooni vahendamisele konstrueerivad võrgustikus tegutsevad grupid raamistikke, millel baseerub nende hilisem kampaania. Lisaks peavad võrgustikud olema võimelised informatsiooni kiiresti ja täpselt tekitama ja seda efektiivselt kasutama. Seda peetakse võrgustike kõige tugevamaks küljeks. (Keck, Sikkink 1998: 10)

Võrgustike eesmärgiks on saavutada poliitilisel tasandil efektiivsust, mida nad ise defineerivad kui muutust sihtmärk-tegutsejate (*target-actor*), nagu valitsuste, rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide või erategutsejate (nt rahvusülesed korporatsioonid) poliitikas. (Keck, Sikkink 1998: 16)

Võrgustike tegutsemismehhanismid veenmise ja sotsialiseerimise näol hõlmavad Kecki ja Sikkinki arvates neljaosalist tüpoloogiat. Ühes kampaanias võib sisalduda mitu elementi eelnevast tüpoloogiast. (*Ibid.* 1998: 16)

Informatsioonipoliitika all mõistavad autorid tegutsejate võimet kiiresti ja usutavalt poliitiliselt kasutatavat infot kokku koguda ja seda paigutada nii, et sel oleks suurim võimalik mõju (*Ibid.* 1998: 16). Võrgustike kogutud informatsioon peab olema

usutav ja tähelepanupüüdev. Usutavuse jaoks on tarvis, et võrgustike poolt toodetud informatsioon oleks usaldusväärne ja hästi dokumenteeritud. Tähelepanu pälvimiseks on oluline informatsiooni õigeaegsus ja dramaatilisus. Autorid nendivad, et alati ei ole kõik faktorid informatsiooni käitlemisel olulised, kuid usutavus ja dramaatilisus on vajalikud avalikkuse ja suunajate arvamuse muutmiseks. (*Ibid.* 1998: 19)

Tunnistuste ja tehnilise ning statistilise informatsiooni esitamist peetakse tavakodanike veenmiseks tõhusaks mehhanismiks. Adekvaatne informatsiooni kasutamine aitab mitteriiklikel tegutsetajatel saavutada teiste seas õigusjärgsust. (*Ibid.* 1998: 21) Informatsiooni jagamisel on võrgustike eesmärgiks ära kasutada meediat ning saavutada ajakirjanduses võimalikult suurt tähelepanu (*Ibid.* 1998: 22).

Sümbolipoliitika kätkeb endas võimelisust kasutada situatsiooni seletavaid sümboleid, tegusid või jutte nii, et probleemolukorrast eemal asuv avalikkus saaks kampaaniast aru (*Ibid.* 1998: 16). Sümboolne tõlgendus on osa veenmise mehhanismist, millega võrgustikud üritavad tõsta teadlikkuse taset ja oma toetajaskonda laiendada: „Aktivistid raamistavad probleemküsümuse läbi võimsate sümboolsete juhtumite identifitseerimise ja veenva selgituse pakkumise, mis omakorda muutuvad võrgustike kasvu katalüsaatoriteks“ (*Ibid.* 1998: 22).

Mõjujõupoliitika kujutab endast võimelisust kutsuda nõrgemate liikmete asemele tugevamaid tegutsejaid, kes suudavad situatsiooni jõulisemalt mõjutada (*Ibid.* 1998: 16). Surve avaldamiseks püüavad võrgustikud saavutada mõjujõudu endast tugevamate tegutsejate üle, mille käigus hakkavad need tugevamad tegutsejad samuti sihtmärk-tegutsejat survestama ja võrgustikud saavutavad nende läbi mõjujõu, mida nad poleks iseseisvalt suutnud saavutada (Keck, Sikkink 1998: 23).

Mõjujõud jaotub materiaalseks ja moraalseks. Materiaalne mõjujõud kujutab endast enamasti raha, kaupade või mõnikord ka häältega seonduvat. Näiteks inimõigustega seotud küsimused tõusid päevakorda, kuna valitsused ja finantsasutused seostasid inimõigused sõjalise ja majandusliku abiga. (*Ibid.* 1998:23)

Moraalne mõjujõud kujutab endast sihtmärk-tegutsejate käitumise toomist rahvusvahelisele tasandile, et seda häbistada ja kritiseerida, kuna eeldatakse, et valitsustele on hea maine oluline. (*Ibid.* 1998: 23) Lisaks püüavad võrgustikud leida ka tuntud mõjukaid indiviide, kes nende eesmärgi saavutamisel kaasa töötaksid

(Finnemore 1996: 76). Siinkohal võib näiteks tuua USA poliitik ja Nobeli rahupreemia laureaadi Al Gore'i, kes tegutseb aktiivselt kliimasoojenemisevastase propagandaga (Nobel Peace Prize 2007).

Aruandekohuslasepoliitikat seletavad autorid kui pingutust tegutsejaid oma varasemalt tehtud lubadustest kinni pidama sundida (*Ibid.* 1998: 16). Valitsused muudavad pidevalt seisukohti erinevates küsimustes ning seetõttu peetakse valitsuste avaldusi teatud valupunktide kohta suhteliselt tähtsusetuteks. Võrgustike üheks strateegiaks on kasutada erinevaid valitsustepoolseid lubadusi ära aruandekohusluse rakendamiseks ja valitsuste mainete küsitavuse alla seadmiseks: „Kui valitsus on kord juba avalikult end printsibiiga sidunud – näiteks inimõiguste või demokraatia kasuks – saavad võrgustikud neid positsioone kasutada ja oma informatsiooni kasutada, et paljastada diskursuse ja praktika vahelist distantssi“. (*Ibid.* 1998: 24) Võib arvata, et aruandekohuslasepoliitika on kõige edukam riikide puhul, kes on tundlikud oma rahvusvahelise maine suhtes, kuna avalikult tehtud lubadused võivad seda kahjustada.

Keck ja Sikkink toovad välja viis faasi, mille alusel rahvusüleste propageerimisvõrgustike mõjukust hinnata. Kokkuvõtlikult võib need faasid esitada järgnevalt (Keck, Sikkink 1998: 25-29):

- teema tõstatamine ja päevakorda toomine,
- mõjuvõimu saavutamine rahvusvahelises diskursuses,
- mõjuvõimu saavutamine rahvusvahelistes institutsioonides,
- sihtmärk-tegutsejate poliitika muutumine,
- sihtmärk-tegutsejate käitumise muutumine.

Võrgustikud tegelevad esmalt **teema tõstatamise ja selle päevakajaliseks muutmisega** (*issue creation and agenda setting*). Selle käigus püüavad nad pälvida meedia tähelepanu, korraldada avalikke debatte, istungeid ja kohtumisi teemal, mis varem pole avalikkuse huviorbiidis olnud. Võrgustikud üritavad muuta väärtuste konteksti, milles debatt tõstatatud normi üle toimub, kuna rahvusüleste propageerimisvõrgustike tegevus põhinebki väärtustel. (Keck, Sikkink 1998: 25)

Teises faasis on võrgustike ülesandeks **saavutada mõjuvõimu riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide diskursiivsetes positsioonides**. Seejuures mõjutavad nad sihtmärk-tegutsejaid toetama rahvusvahelisi deklaratsioone või muutma

kodumaist poliitikat. Lisaks võivad võrgustikud survestada riike end tõstatatud küsimusega tugevamalt siduma, näiteks konventsioonidele või käitumiskoodeksile alla kirjutades. (*Ibid.* 1998: 25)

Kolmandas faasis saavutavad võrgustikud **mõjuvõimu institutsionaalsete protseduuride üle**. Keck ja Sikkink toovad välja, et võrgustike kampaaniate sihtmärgid reageerivad survele tihti just muutustega protseduurides. (*Ibid.* 1998: 25) Protseduurilised muutused võivad aidata võrgustikel saavutada tõstatatud probleemiga tegelevate osapooltega regulaarne kontakt (*Ibid.* 1998: 26). Suurenenud tähelepanu ja muutused diskursiivsetes seisukohtades muudavad valitsused võrgustike väidetele haavatavamaks. (*Ibid.* 1998: 26) Siinkohal võib arvata, et regulaarne kontakt osapooltega suurendab võrgustiku võimalust oma arvamusi teatavaks teha ning osapooli mõjutada.

Neljandas faasis saavutavad võrgustikud **mõjuvõimu sihtmärk-tegutsejate poliitika muutmises** (*Ibid.* 1998: 25). Otsene muutus sihtmärk-tegutseja poliitikas ei pruugi tingimata tähendada võrgustike jaoks eesmärgini jõudmist. Keck ja Sikkink rõhutavad, et oluline on eristada muutusi poliitikas ja muutusi käitumises, mis on võrgustike lõppeesmärgiks. (*Ibid.* 1998: 26)

Viiendas ja viimases faasis saavutavad võrgustikud **mõjuvõimu riigi käitumise üle** (*Ibid.* 1998: 25). Tõsiselt võetav muutus poliitikas esineb tõenäoliselt siis, kui kolm esimest mõjukuse faasi on aset leidnud. On oluline esile tõsta, et kui valitsus juba võtnud seisukoha mingis küsimuses, siis on võrgustike eesmärgiks pigem rakendada aruandekohuslasepoliitikat kui survestada riiki oma poliitikat muutma. (*Ibid.* 1998: 26)

Keck ja Sikkink rõhutavad, et probleemküsimuste tõstatamine rahvusülesel tasandil toimub kõige efektiivsemalt just **kehalise kahju tekitamisega seotud küsimuste puhul**. Näiteks keskkonna aktivistid, kelle tegevust peetakse rahvusüleselt kõige efektiivsemaks, on alati sidunud keskkonna kaitsmise ka nende haavatavate indiviidide kaitsmisega, kes antud keskkondades elavad. (*Ibid.* 1998: 27) Parima vastukaja saavutamiseks peab võrgustik looma probleemküsimusele põhjusliku ahela või jutustuse, mis oleks lühike ja lööv, et probleemi tuum oleks üldsusele veenev. (*Ibid.* 1998: 27)

Võrgustiku **tihedus** vihjab võrgustikusisese informatsioonivahendamise levitamisele ja regulaarsusele ning võtmepunktide katmisele. Olgugi et võrgustiku tihedust on keeruline mõõta, peetakse oluliseks, et informatsiooni vahendataks võrgustikevaheliselt regulaarselt ning aktiviste leiduks nii sihtmärk-riigist kui ka institutsionaalset mõjuvõimu omavaid (*Ibid.* 1998: 28-29).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et normi edutamisel on oluline jälgida erinevate poliitikate kasutamist võrgustiku kampaanias ning milliseid faase on võrgustikud normi edutamisel läbinud.

2. Rahvusülese propageerimisvõrgustiku tegevus konstruktivistliku lähenemise alusel

2.1. Lapssõdurite vastase normi paigutamine normitsükklisse ja selle normi edukuse hindamine

Käesoleva töö vaatlusaluseks normiks on laste ehk alla 18-aastaste isikute mittekasutamine relvastatud konfliktides, mida seaduslikul tasandil toetab *Optional Protocol to the CRC on the Involvement of Children in Armed Conflict* (edaspidi OPAC). Lisaprotokoll algatati ÜRO poolt 25. mail 2000 ning jõustus 12. veebruaril 2002. OPAC on osa ÜRO Lapse õiguste konventsioonist (*Convention on the Rights of the Child – UNCRC*) ja selle peamine tegutseja on *Coalition to Stop the Use of Child Soldiers*. OPAC on üks kolmest Lapse õiguste konventsiooni lisaprotokollist. Lisaks OPAC-ile algatati aastal 2000 veel *Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography* ning 2012. aastast ratifitseerimiseks avatud *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a Communications Procedure*. (United Nations Treaty Collection 2012)

Lisaks leidub veel mitmeid konventsioone ning lisaprotokolle erinevatele konventsioonidele, mis toetavad lapstööjõu ning laste sõjalistel eesmärkidel kasutamise lõpetamist. Näiteks lisaprotokollid neljale Genfi konventsioonile, Rahvusvahelise kriminaalkohtu Rooma statuut, ILO (*International Labour Organization*) miinimumvanuse konventsioon (1973) ja Lapstööjõu halvimate vormide konventsioon (1999), ning Lapse õiguste ja heaolu Aafrika harta (1999).

Antud analüüs uurib vaid OPAC-i kui kõige selgesõnalisemalt sõjalistes konfliktides laste kasutamise vastu kehtestatud lisaprotokolli mõju rahvusvahelise normi kehtestamisele seoses lapssõdurite kasutamise lõpetamisega.

Et anda **normi esilekerkimisest, kaskaadist ja internaliseerimisest** ajalist ülevaadet on autor koostanud ÜRO andmete põhjal ajalise ülevaate andmiseks joonise “Riikide osakaal OPAC-is” (vt Joonis 1 lk 25). Autor käsitleb allkirjastamist kui lubadust võtta suund muudatuste läbiviimiseks ning ratifitseerimist kui kohustust

muudatusi läbi viia. Siinkohal võib arvata, et normi vastuvõtmiseks saab pidada ainult ratifitseerimist. Samas on oluline jälgida ka allkirjastamise dünaamikat, kuna see annab aimu riikide tendentsist lapssõdurite küsimuses.

Lisa 1 alusel saab esile tõsta, et lisaprotokolli allkirjastas esimesel aastal 75 riiki 193 riigist (vt Lisa 1 lk 46). Aastaks 2012 on veel 46 riiki ÜRO liikmetest jätnud lisaprotokolli allkirjastamata ja ratifitseerimata (United Nations Treaty Collection 2012) Kuna esimesel aastal andis umbkaudu 39% riikidest lubaduse tulevikus lapssõdurite probleemiga tegeleda, võib arvata, et normi esilekerkimine jääb lisaprotokolli väljakuulutamise-eelsesesse aega.

OPAC on UNCRC lisaprotokoll. Stuart N. Hart *et al.* nendib, et seoses riikide leppe vastuvõtlikkuse kiirusest ja nende proportsioonist, on UNCRC kõige edukam inimõiguste lepe ajaloos, saavutades juba avalikustamise kuupäeval 193 riigi ametliku heakskiidu. (Hart *et al.* 2011: 973) Seega võib lisaprotokolli allkirjastamise populaarsust seletada asjaoluga, et OPAC on üldisema laste õiguste normi täiendus ja laste õigusi tunnustav rahvusvaheline norm on eelnevalt juba rahvusvahelise heakskiidu saanud. Seetõttu võib arvata, et vähemalt osa lapssõdurite vastase normi esilekerkimisest on läbitud juba üldise laste õiguste konventsiooni propageerimisega.

Laste õigused kerkisid suuremal määral poliitilisse päevakorda alates aastast 1979, mida tähistati Rahvusvahelise Lapse aastana (*International Year of the Child*). Hart *et al.* selgitab, et enne 1979. aastat määratleti lapsi pigem varana kui eraldiseisvate isikutena. Laste õiguste propageerimise tulemusena loodi 1989. aastal rahvusvaheline lepe ÜRO konventsioon laste õigustest. (Hart *et al.* 2011: 972) Kuna laste õiguste normi esilekerkimine jääb 1980ndate lõppu, võib oletada, et relvastatud konfliktides laste kasutamisevastane norm arenes välja üldisest laste õigusi deklareerivast normist.

UNCRC komiteel on kombeks igal aastal korraldada n-ö Üldise diskussiooni päeva (*Day of General Discussion*). Komitee Esimene Diskussiooni päev toimus vahetult pärast UNCRC komitee asutamist 1992. aastal ning selle teemaks oli „Lapsed relvastatud konfliktides“ (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner for Human Rights 1999). Seega võib täpsustada, et lapssõduritevastase

normi esilekerkimine ja propageerimine sai alguse 1992. aastal Üldise diskussiooni päeval.

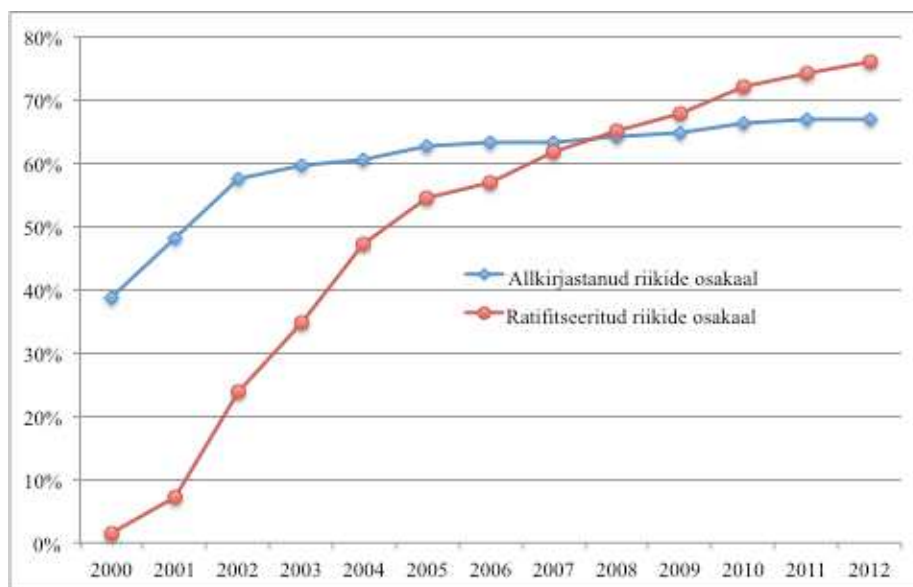
Normi esilekerkimisega on seotud normid edutajad ja nende organisatsioonilised platvormid (Finnemore, Sikkink 1998: 896). J. E. Doek toob välja, et lapssõduritega seotud arengute jälgimiseks kõigis ÜRO liikmesriikides loodi 1998. aastal mitte-riiklike organisatsioonide poolt *International Coalition to Stop the Use of Child Soldiers*. Loodud propageerimisvõrgustiku ülesandeks oli välja anda globaalseid raporteid ja jälgida laste sõjalistes konfliktides kasutamise vähendamise progressi ÜRO liikmesriikides. (Doek 2009: 773) Vastavalt ÜRO dokumentatsioonile mängib Coalition normi kehtestamises võtmerolli (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner for Human Rights 1999). Seega võib öelda, et normi esilekerkimist enne lisaprotokolli allkirjastamisele lubamist toetab asjaolu, et lisaprotokolli ja normi edutamiseks loodi eesmärgipärane rahvusülene propageerimisvõrgustik

OPAC-it peetakse alates 1992. aastalt lapssõduritevastase normi esilekerkimisest normi kehtestamises murdepunktiks:

„The Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict – entered into force on 12 February 2002 – is a milestone in the campaign, strengthening the legal protection of children and helping to prevent their use in armed conflict” (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, UNICEF 2003: 4).

Siinkohal võib oletada, et lisaprotokolli saab pidada ka lapssõdurite vastase **normi lävepakuks**. Kuni normi lävepakuni leiab kodumaisel tasandil vähe normatiivseid muutusi, kuid lävepakuni jõudes hakkab aina enam riike normi heaks kiitma (Finnemore, Sikkink 1998: 902). ÜRO-sse kuulub 193 liikmesriiki, kellest 147 on OPAC-i osapooled. Neist 147-st osapooldest on omakorda 18 riiki leppe allkirjastanud, kuid mitte ratifitseerinud. Esimesel kolme aastaga allkirjastas lisaprotokolli ehk andis nõusoleku võtta suund lapssõdurite mitte kasutamise poole 111 riiki võimalikust 193-st ÜRO liikmesriigist. Seejuures ratifitseeris aastaks 2004 lisaprotokolli 67 riiki. (vt Lisa 1 lk 46) Nii võib öelda, et normi lävepakk algas lisaprotokolli allkirjastamisele ja ratifitseerimisele lubamisega.

Kaskaadi jõudmiseks on tarvis, et normi võtaks omaks (antud juhul lisaprotokolli ratifitseeriks) vähemalt kolmandik kõigist rahvusvahelise süsteemi liikmesriikidest (Finnemore, Sikkink 1998: 901) Joonis 1 näitab, et kuna aastaks 2004 oli lisaprotokolli ratifitseerinud 67 riiki, mis moodustab süsteemi riikides umbkaudu 35% (vt Joonis 1). Nii võib arvata, et 2004. aastaga algas normi kaskaad, kuna üle kolmandiku liikmesriikidest oli leppe ratifitseerinud. Ratifitseerimise ja allkirjastamise kiiruse langust võib põhjendada sellega, et enamus riikidest on lisaprotokolli juba kinnitanud.

Joonis 1. Riikide osakaal OPAC-is. (Autori arvutused United Nations Treaty Collection 2012 andmetel)

Lävepaku ületamisel mängib rolli riikide **olulisus** nii muudetava seisukoha kui ka moraalse tunnustusega seoses (Finnemore, Sikkink 1998: 901). Võttes arvesse 2000. aastal OPEC-i allkirjastanud riike, leidub nimekirjas lapssõdurite probleemiga kõige enam seotud olnud riike, kes olid lisaks viimase põlvkonna jooksul kogenud sõjaolukorda. Nendeks olid näiteks Kesk-Aafrika Vabariik, Somaalia, Jugoslaavia, Sri Lanka, Kongo Demokraatlik Vabariik, Vietnam, Sierra Leone, Mali ning Ruanda ja Uganda (ei allkirjastanud 2000, aga ratifitseerisid 2002). (United Nations Treaty Collection 2012) Siinkohal võib arvata, et hiljuti kogetud sõjalised konfliktid ajendavad riike siduma end rahumeelsust rõhutavate lepetega.

Finnemore ja Sikkink peavad sotsialiseerimist normi kaskaadi faasis peamiseks mehhanismiks uute osapoolte juurde meelitamiseks. Ühes rahvusvahelises süsteemis koos eksisteerivatel riikidel on soov **säilitada oma identiteeti kui selle süsteemi liige**. Kuna normi lävepakul suudavad kriitiline hulk riike normi omaks võtta, muutub selle tagajärjel süsteemisene normatiivne arusaam mingis küsimuses ning ka teised süsteemi liikmed tunnevad kohustust normi järgida, et teistest liikmetest mitte erineda (Finnemore, Sikkink 1998: 902). Seejuures võib arvata, et antud normi puhul töötab sotsialiseerimine ÜRO liikmesriikide seas survestamise näol. Näiteks on ÜRO Julgeoleku Nõukogu kuulutanud, et mõistab laste kasutamist relvastatud konfliktides tugevalt hukka ja julgustab liikmesriike OPAC-it ratifitseerima (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, UNICEF 2003: 9). Kuna käesolevas töös vaadeldakse antud normi puudutavat rahvusvahelist süsteemi ÜRO liikmelisuse baasil, võib arvata, et lisaprotokollid uued osapooled otsustavad ratifitseerimise kasuks just seetõttu, et säilitada oma identiteeti ÜRO liikmena ja selle staatusega kaasas käivate väärtuskandjatena.

Lapssõdurite vastase **normi internaliseerimisest** on veel vara rääkida, kuna lapsi kasutati veel aastal 2009 ühel või teisel moel relvastatud konfliktides 86 territooriumil üle maailma (Doek 2009: 773). Coalitioni 2008. aasta globaalne raport toob välja, et lisaks laialdasele rahvusvahelisele tähelepanule on lapssõdurite kasutamise lõpetamiseks tarvis ka konfliktide ennetamist, rahu loomist (*peacemaking*) ning pikemaajalist lapssõduritega seotud tagajärgedega tegelemist (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008: 13). Seejuures arvab Doek, et hoolimata positiivsest tendentsist, on arengu tempo liiga aeglane ning tuhandeid lapsi röövitakse ning värvatakse jätkuvalt sõjaliste grupeeringute poolt (Doek 2009: 774). Kuna paljudes piirkondades jätkatakse alla 18-aastaste isikute kasutamist konfliktides, võib arvata, et lapssõdurite vastane norm on paljuski veel kinnistumata.

Normi võib pidada internaliseerunuks, kui selle üle enam avalikult debatte ei peeta, nagu individualism ja suveräänsus Lääne ühiskonnas (Finnemore, Sikkink 1998: 904). Siinkohal võib öelda, et lapssõdurite vastane norm ei ole internaliseerunud, sest lapssõdurite temaatika on jätkuvalt rahvusvahelise tasandi päevakorras, ning nende kasutamine on küll vähenenud, kuid leiab jätkuvalt ülemaailmselt aset. Aktuaalsusest annab tunnistust ka lapssõduritega seotud organisatsioonide olemasolu.

Lisaks ei ole kõik allakirjutanud riigid lisaprotokolli ratifitseerinud, nagu Eesti, kuid siinkohal võib öelda, et Eesti on allkirjastanud 2007. aastal Pariisis lisakokkuleppe laste kasutamise kohta relvastatud konfliktides (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008: 140). Samas on Ühendkuningriik OPAC-i ratifitseerinud, kuid on saatnud pärast allkirjastamist alla 18-aastaseid Iraani sõjaolukorda, kuna riik lubab alates 16. eluaastast vabatahtlikult sõjaväkke astuda (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008: 16). Nii leidub riike, kes on ratifitseerinud lapssõdurite vastase lisaprotokolli, kuid tõlgendavad seda endale sobivalt ja õõnestavad nii oma eeskuju kui ka usaldusväärst. Võib arvata, et OPAC-i ning lapssõdurite vastase normi tõsiseltvõetavus kannatab.

Isegi kui enamus rahvusvahelise süsteemi liikmetest lisaprotokolli ning ka potentsiaalsed järgnevad lepped seoses lapssõduritega ratifitseeriks, on ikkagi võimalus, et norm ei pruugi kinnistuda veel pikka aega. Näiteks naiste valimisõiguse normi seadusega kinnitamist alustati 19. sajandi lõpus ja ametlikult andsid esimesed riigid naistele valimisõiguse järgneval sajandivahetusel, kuid üle saja aasta hiljem leidub jätkuvalt riike, mis pole naistele taolist vabadust lubanud (Ramirez *et al.* 1997: 737) Näiteks Saudi Araabia on kuulutanud, et alles aastal 2015 on võimalik naistel riigis valimistel osaleda (*Reuters*, 25.09.2011).

Tabel 2 järgneval leheküljel näitab normifaaside tunnuseid. Vastavate märgistustega on ära toodud tunnuse esinemine (+), puudumine (0) või selle vastandi domineerimine (-) ning teksti tumendades on esile tõstetud olulisemad tunnused (vt Tabel 2 lk 28).

Normianalüüsi tulemus kinnitab, et norm on läbinud esilekerkimise faasi ja asub kaskaadis. Kõik kaskaadiks vajalikud tunnused on olemas peale riikide motiivi saavutada õigusjärgsus, mis tuleneb peamiselt mõnedest riikidest, kes on lisaprotokolli ratifitseerinud, aga rikuvad seda. Õigusjärgsus koos mainega on ka olulisemateks riikide motiivideks normi vastu võtta. Siinkohal võib oletada, et kuna kõik riigid ei ole motiveeritud õigusjärgsust saavutama, pärsib see normi internaliseerimist.

Tabel 2. Normifaaside tunnuste esinemine

	Normi esilekerkimine	Normi kaskaad	Normi internaliseerimine
Tegutsejad	Organisatsiooniliste platvormidega normi edutajad (+)	Riigid (+), rahvusvahelised organisatsioonid (+), võrgustikud (+)	Seadused (+) , ametid (+), bürokraatia (+)
Motiivid	Altruism (+), empaatia (+), „ideeline“ pühendumus (+)	Õigusjärgsus (0) , maine (+), lugupidamine (+)	Vastavus (-)
Domineerivad mehhanismid	Veenmine (+)	Sotsialiseerimine (+) , demonstreerimine (+)	Harjumus (-) , institutsionalisatsioon (-)

(Autori tulemused Finnemore ja Sikkink mudeli põhjal)

Internaliseerimiseks on olemas kõik tegutsejad, kelle seast autor peab olulisimaks seadusi, kuna need peaksid andma legaalse baasi, millelt ametiesindajad ja bürokraatia edasi saaksid tegutseda. Esineb aga rahvusvaheliste standardite rikkumisi, mistõttu võib öelda, et riikide käitumises leidub kohati standarditele mittevastavust. Niisamuti ei ole veel tekkinud rahvusvahelist harjumust lugeda alla 18-aastaseid sobimatuteks sõjalises konfliktis osalemiseks. Pigem püütakse kinni hoida varasematest standarditest.

Kokkuvõtvalt võib arvata, et lapssõdurite vastane norm on jõudnud normi kaskaadi. Seejuures võib välja tuua, et normi esilekerkimine algas koos ÜRO Laste õiguste komitee loomisega 1992. aastal ning normi lävepakuks võib pidada vaatlusaluse lisaprotokolli OPAC-i ratifitseerimisele lubamist aastal 2000.

Järgnevalt analüüsib autor käesoleva **normi kooskõla edukuse tingimustega**. Normi edukuse määrab selle õigusjärgsus rahvusvahelisel tasandil. Seejärel selle olulisus, mis peab määratlema, kas norm on ihaldusväärne ning millised riigid selle omaks võtnud on. Kolmandaks kriteeriumiks on normi sisuliste ning formaalsete karakteristikute tase ning viimaseks kriteeriumiks on globaalne kontekst.

Kõigepealt on oluline teha kindlaks, kas norm on riikidele oluline. Juhul kui normi peetakse laialdaselt edukaks ja **ihaldusväärne**, on sellel suur tõenäosus saada tähtsaks (Finnemore, Sikkink 1998: 906). Normi peetakse rahvusülesel tasandil potentsiaalselt edukaks, kui see on seotud inimõiguslike normidega (Finnemore, Sikkink 1998: 907) Edutatava normi kehtestamisele aitab teatav suhe juba olemas olevate normidega (Finnemore, Sikkink 1998: 908) Kuna UNCRC on kõige edukam ratifitseeritud lepe ja peegeldab laialt levinud normi, et lastel on sarnaselt täiskasvanutega õigused, võib arvata, et taoline laialdane edukus võib kaasa aidata ka OPAC-i ehk UNCR lisaprotokollile levimisele. Seega aitab UNCRC levitada ka lapssõdurite vastast normi.

Analüüsid esiteks **rahvusvahelist õigusjärgsuse** tingimust, mis tähendab, et riikide maine peab olema ebakindel, et neil oleks vajadus end rahvusvahelisel tasandil legitimeerida näiteks lepete allkirjastamisega. Siinkohal võib väita, et esimesel aastal lisaprotokollile allkirjastanud 75-st riigist leidub näiteid nii stabiilsetest Läänelikest riikidest, nagu Luksemburg, Madalmaad ja Iirimaa kui ka lapssõduritega seotud riikidest, nagu Sri Lanka, Sierra Leone ja Kongo Demokraatlik Vabariik (United Nations Treaty Collection 2012) Seega ei saa väita, et normi kaskaadi jõudmisel oleks märgata riikide soovi end rahvusvahelisel tasandil legitimeerida. Seejuures võib aga arvata, et lapssõdurilusega seotud riikide puhul võis normi allkirjastamine tõesti tunduda ühe võimalusena oma rahvusvahelist õigusjärgsust tõsta.

Teatud riike peetakse mõjukamaks kui teisi. Seejuures saab välja tuua, et erinevalt kõigist teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest ja ÜRO Julgeolekunõukogu alalistest liikmetest on Ühendkuningriik ainus, kes jätkuvalt värbab konventsioonivastaselt 16-aastaseid noori (Child Soldier International 2011b: 10-11). Siinkohal võib oletada, et kui mõjukas ja läbi ajaloo üks normatiivsetest teerajajatest (naiste valimisõigus) lubab endale kahepalgelist käitumist, võib oletada, et see käitumine on üks normi internaliseerimise takistustest. Seega annab Ühendkuningriigi erand n-ö loa ka teistele riikidele ratifitseeritud protokolli mitmeti mõista ja takistab nii normi internaliseerumist.

Järgmiseks normi edukust määravaks kriteeriumiks on selle **karakteristikud**. Laura Theytaz-Bergmani poolt koostatud *Reporting on the OPSC and OPAC: A Guide*

for Non-Governmental Organizations selgitab OPAC-i sisulist vajakajäämist näitega lisaprotokolli 2. artiklist, mis keelab ainult „otsese osalemise“ sõjategevuses, aga muid osalemise vorme lahti ei seletata (Theytaz-Bergman 2010: 2). Pariisi Printsiibid defineerivad lapssõdureid aga kui alla 18-aastaseid isikuid, keda on sõjalise grupeeringu poolt värvatud ning silmas peetakse nii poisse kui tüdrukuid, keda kasutatakse nii **sõdijatena, kokkadena, pakikandjana, sõnumitoojana, spioonina või seksuaalsetel eesmärkidel** (Theytaz-Bergman 2010: 7). Seega jäävad rangelt lisaprotokolli järgides erinevad lapssõdurluse vormid vaatluse alt välja, kuna otseselt lapssõdurluse vastu loodud lisaprotokoll jätab lapssõdurite definitsiooni lahtiseks.

OPAC-i artikkel 4 ütleb, et mitteriiklikud relvastatud grupeeritud ei tohi mitte mingitel tingimistel värvata või kasutada alla 18-aastaseid isikuid relvastatud konfliktides (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, UNICEF 2003: 380). Siinkohal teeb Alicia VerHage magistritöös *“Transnational Civil Society’s Ability to Successfully Influence State Actors on Human Rights Issues through International Non-Governmental Organizations (INGOs): A Case Study of the Coalition to Stop the Use of Child Soldiers”* tähelepaneku, et selline riiklike ja mitteriiklike relvastatud grupeeritud eristamine on antud seaduses mõttetu, kuna mitteriiklikele grupeeritud pole leppe allkirjastamine nagunii avatud (VerHage 2009: 10). Seega võib järeldada, et kogu lisaprotokolli koondatud info ei ole asjakohane, mis on omakorda kahjulik normi edukusele.

Normi sisulise poole pealt peetakse kõige edukamaks neid norme, mis käsitlevad **seaduslikku võrdsust ning haavatavate gruppide kaitsmist** (Finnemore, Sikkink 1998: 907). Sisulise karakteristiku osas võib lapssõduritevastast normi pidada täielikult sobivaks, kuna norm käsitleb enesestmõistetavalt laste heaolu kaitsmist ja selle tagamist.

Viimaseks on oluline analüüsida käesoleva normi seost **globaalse kontekstiga**. Hart *et al.* väidab, et naiste emantsipatsioon, lastele ja perekondadele suunatud professionaalse distsipliini areng, arvamus, et lapsi peaks sotsialiseerima armastuse mitte alanduste ja füüsilise väärkohtlemise läbi, ning äratundmine, et vanemad ei ole eksimatud ja ei peaks seetõttu omama laste üle piiritlematut võimu aitasid tugevalt kaasa lastekaitse liikumisele (Hart *et al.* 2011: 972). Lisaprotokolli võib pidada normi

toetavaks legaalseks leppeks, mitte normiks endaks, mis aitab seaduslikul teel survestada riike loobuma alla 18-aastaste isikute kasutamisest sõjalistes konfliktides.

Doek toob välja, et globaalsel tasandil on levimas selge liikumine lõpetamaks alla 18-aastaste isikute värbamine relvastatud konfliktidesse. Ta lisab, et OPAC-i ratifitseerimiste teel on rahvusvahelisi standardeid tõstetud ning kaks kolmandikku lisaprotokolli ratifitseerinud osapooltest on kuulutanud ka vabatahtliku teenistuse vanusepiirangu tõstmisest 18 eluaastani. (Doek 2009: 773) Lisaks on loodud pretsedendid Rahvusvahelises Kriminaalkohtus Roomas, kus on süüdimõistetud sõjakurjategijaid muuhulgas ka lapssõdurite kasutamise eest (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, UNICEF 2003: 10).

Seetõttu võib arvata, et lapssõduritevastase normi edutamiseks on hetkel globaalne kontekst ja rahvusvaheline süsteem on taoliste muutuste vastuvõtmiseks sobiv, kuna üldised lapse õigused on omaks võetud ning lapssõduritevastane norm tähendaks selle kõrval vaid üldisema normi täiendust.

2.2. Coalitioni normi edutamise analüüs ja hindamine

Coalitioni **infopoliitika** strateegia baseerub regulaarsetele uuringutele ja raportite väljaandmisele. Iga kolme aasta tagant koostatakse ülemaailmne raport Global Report lapssõdurite olukorrast. Informatsioonipoliitika edukuse juures on lisaks õigeaegsusele ning usaldusväärsusele kõige olulisemaks informatsiooni **usutavus ja dramaatilisus** (Keck, Sikkink 1998: 19).

Tavakodanike veenmiseks kasutatakse tunnistusi ja selgeid statistilisi andmeid, et saavutada meedias võimalikult suur tähelepanu (*Ibid.* 1998: 21-22) Coalitioni raportid koosnevad endiste lapssõdurite, nende hilisemate hooldajate ning teadlaste tunnistustest kui ka statistilistest andmetest ning põhjalikust analüüsist. Näiteks leidub raportites nii üldist analüüsi lapssõdurite kasutamisega seotud progressist kui ka tagasilöökidest, ning globaalses raportis on tavaks analüüsida riike eraldi, kasutades väljavõtteid kohalikest kaitseressursside seadustest. (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008)

Dramaatilisus peegeldub samuti organisatsiooni ja selle partnerite raportitest, mis on Coalitioni peamine väljund normi propageerimiseks. UNICEF-i ja Coalitioni poolt 2003. aastal koostatud *Guide to the Optional Protocol on the Involvement of*

Children in armed conflict esikaanel on näha endisi lapssõdureid oma relvadele selga pööramas ja minema kõndimas, mis sümboliseerib nende uue elu algust (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, UNICEF 2003). Samuti on Coalitioni raportites tavalised pildid lastest neile ülemõduliste AK-47 automaatrelvadega, mis mõjuvad lugejale rabava kontrastina ning endiste lapssõdurite tunnistused üleelamistest (*Ibid.* 2003: 2). Informatsiooni dramaatilisus väljendub seega pildimaterjali näol, mida võrgustik raportites kasutab.

Samas ei ole Coalition jõudnud dramaatilisuses nii kaugele kui samuti lapssõdurite probleemi propageerimisega tegelev noorem organisatsioon Invisible Children, mis avaldas 2012. aasta märtsis videoportaal Youtube'is mõne nädalaga ülemaailmse tuntuse saavutanud video *Kony 2012*, milles kutsu organisatsioon dramaatiliselt ja reklaamihõnguliselt vaatajaid üles Uganda sõjakurjategija Joseph Kony tuntuks tegemisele ja lõpuks tabamisele (Invisible Children 2012). Seega võib öelda, et Coalition edastab informatsiooni usutavalt ja üritab tekitada lugejates moraalselt kohusetunnet.

Samas jõuavad Coalitioni hinnangud ja informatsioon vaid nende inimeste ja organisatsioonideni, kellele nad ise infot edastavad või kellega nad koostööd teevad. Koolidele suunatud veebilehe rubriik eeldab, et õpetajad tulevad ise informatsiooni otsima, kuna pole näiteks kirjeldatud organisatsiooni enda poolt korraldatud kampaaniaid koolides (Child Soldiers International 2012c).

Lastele on pakutud CyberDodo rakendus, mis lubab lugeda koomikseid ja laste õiguste ja keskkonna teemadel, mängida erinevaid mänge, mille juurde kuulub sisuline tekst mingi last õigusi riivava probleemi kohta, nagu laste seksuaalne ärakasutamine (Cyberdodo 2012). Käesoleva töö autori hinnangul on märkimisväärne, et lastele üritatakse laste õigusi ja nende rikkumisi tutvustada, kuid lapssõduritega seotud probleemi see lahendada ei aita, kuna lastel ei ole enamasti oma vanemate ega riigi otsuste üle mõjuvõimu.

Tavakodanike ehk valijate ehk ühiskonna suurema kihini uusim informatsioon piisavalt kiiresti ei jõua. Kuid just tavakodanikele valgustamine lapssõduritega seotud probleemidest aitaks kaasa valitsuste ja rahvusvaheliste organisatsioonide

survestamisele. Siinkohal oleks kasulik Coalitionil võtta kasutusele 21. sajandile omased info levitamise viisid sotsiaalmeedias, nagu Facebook, Twitter ja Youtube, mis võimaldaks luua lapssõduritevastases võitluses valitsuste survestamiseks tavakodanike näol ühe liitlase.

Coalitioni kodulehekülje andmetel on organisatsiooni peamiseks mehhanismiks lapssõduritega seotud valitsuste ja mitteriiklike relvastatud grupeeringute **mõjutamine lobitöö** läbi. Olles mitteriiklik organisatsioon toetub Coalition nii anonüümsetele kui avalikele annetustele, mida osutavad heategevuslikud organisatsioonid, nagu *Diana, Princess of Wales Memorial Fund* ja *International Women's Program* kui ka näiteks Prantsusmaa, Rootsi, Norra, Luksemburgi ja Šveitsi välisministeeriumid. Näiteks 2010-2011 majandusaasta jooksul saadud 626 609 inglise naela kasutatakse 469 196 naela väärtuses regionaalsete projektide ning 187 431 naela väärtuses temaatiliste programmide läbiviimiseks ning ülejäänud materiaalne ressurss kulutatakse uurimistööle ja nende avaldamisele ning teistest organisatsioonidest raportite hankimisele (Child Soldier International 2011b: 21). Siinkohal võib öelda, et hoolimata ülemaailmse heategevusliku organisatsiooni kohta suhteliselt tagasihoidlikust **materiaalsest** ressursist, kasutatakse seda sihtotstarbeliselt lapssõduritega seotud regioonides.

Moraalset mõjujõudu kasutab Coalition aktiivsemalt kui materiaalsel. Nimelt koostab ja avalikustab Coalition vajadusel mingi kindla piirkonna, relvastatud grupeeringu või riigi kohta raporti, kui need paistavad silma laste kasutamisega sõjategevuses. Coalition kasutab sihtmärk-riikide survestamiseks UNICEF-i, Amnesty International, vajadusel Euroopa Liitu ning teiste inimõigusorganisatsioonidest partnerite ja endiste asutajaorganisatsioonide abi ning selleks esitavad nad raportid (Child Soldier International 2012e). Näiteks on 2011 aasta jooksul välja antud raportid Burma, Tai ja Kongo Demokraatliku Vabariigi lapssõduritest ning ka Briti sõjajõududest, kes jätkuvalt kasutavad alla 18-aastaseid relvastatud konfliktides (Child Soldier International 2012d).

Nii võib öelda, et organisatsioon kasutab oma ressursse täiel määral lapssõduritega seotud projektide läbiviimiseks ning mingil määral teavitustöök. Seega võib öelda, et materiaalne mõjutuspoliitika ei ole võrgustiku kampaanias domineeriv.

Moraalset mõjuvõimu kasutab organisatsioon laialdasemalt, pöördudes parterorganisatsioonide toetuse saamiseks poole. Taolise mehhanismi nõrkuseks on loogika, et riike huvitab nende maine rahvusvahelisel areenil, mis on tõene vähemalt Lääne-Euroopa riikide kohta, nagu Ühendkuningriik, kuid ei pruugi laieneda despootlikele riikidele, nagu Burma.

Aruandekohuslasepoliitika heaks näiteks Coalitioni puhul Ühendkuningriigile suunatud poliitika. Olles ratifitseerinud OPAC-i 2003. aastal ning võttes seejuures oma kohuseks mitte lasta alla 18-aastastel isikutel sõjategevuses osaleda, on ikkagi ilmnenud, et riik lubas 16-aastastel Iraanis, Põhja-Koreas ja Zimbawes teenida (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2011: 8) Seejuures on Coalition avaldanud Ühendkuningriigi kohta üleastumist käsitleva raporti "*Catch 16-22: Recruitment and retention of minors in the British armed forces*" (Child Soldier International 2012d) Lisaks mainib organisatsioon OPAC-i rikkujaid, nagu Ühendkuningriik, Tšaad, Kongo Demokraatlik Vabariik ja Tai regulaarsetes raportites (Child Soldiers International 2011: 9-11).

Survestamise tulemusena üritatakse Ühendkuningriigis iganenud seadusandlust uuendada, mille tulemusena tõuseks lubatav värbamisiga 18 eluaastani praeguse 16 asemel. (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2011: 15) Seega võib öelda, et Coalition üritab aruandekohuslasepoliitikat OPAC-i rikkujate peal rakendada, püüdes neid rahvusvahelisel areenil näidata lubadusi murdvatena ja kaootilise siseeluga, ning vähemalt Ühendkuningriik on kriitikale reageerinud ja teeb ettevalmistusi olukorra parandamiseks.

Coalitioni kaastööl välja antud kirjalikes töödes esineb pilte endistest lapssõduritest, kes kõnnivad tseremoniaalselt oma relvade juurest minema, mis sümboliseerib nende sõjalise elu lõppu ja uue tsiviilelu algust. (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, UNICEF 2003). Lisaks leidub raportites illustreerivaid pilte, näiteks betooni peal magavast lapssõdurist, AK-47 süles (*Ibid.* 2003: 2). Seejuures propageerib Coalition lapssõdurite olukorrale tähelepanu tõmbamiseks loodud Punase käe päeva (*Red Hand Day*) tähistamist, mida sümboliseerib punaseks värvitud käe keskel valge relvaga lapse siluett (*Red Hand Day* 2012). Võib öelda, et sümbolipoliitika

on võrgustiku jaoks jäänud tahaplaanile ning rõhutatakse infopoliitika ning sellega seotud aruandekohuslase- ja mõjujõupoliitika läbi viimist.

Järgnevalt peab autor oluliseks kirjeldada võrgustiku tegevust ning seda vastavalt ülaltoodud (vt lk 19-21) kriteeriumitele hinnata.

Teema tõstatamine ja selle rahvusvahelisse päevakorda seadmine toimub meedia tähelepanu pälvimisega, avalike debattide, istungite ja kohtumiste korraldamisega, ning nii püüavad nad muuta levinud väärtuste konteksti (Keck, Sikkink 1998: 25). Coalition üritab lapssõdurite temaatikat rahvusvahelises päevakorras hoida temaatiliste raportite koostamise ja avaldamisega. Lisaks sellele avaldavad nad ka raporteid lapssõdurite teemaga seotud küsimuste osas, nagu sooline ja seksuaalne ärakasutamine, alaealiste õigused ja endiste lapssõdurite reintegreerimine nende endistesse kogukondadesse. Coalition on tänaseni ilmutanud kolm globaalset raportit ning neljas ilmub 2012. aasta teises pooles. (Child Soldiers International 2012)

Samas võiks organisatsioon olla rohkem keskendunud meedia tähelepanu pälvimisele ning lapssõdurite temaatika päevakorras hoidmisele. 14 tegutsemisaasta jooksul on Coalition suutnud korraldada ainult ühe konverentsi aastal 2007 Šveitsis ning olnud kaaskorraldajaks kuuel konverentsil (Child Soldiers International 2012d). Arvestades avaliku arutelu olulisust, peaks organisatsioon suunama rohkem ressursse, istungite, avalike debattide ja konverentside korraldamisse, et pälvida rohkem meedia tähelepanu ja hoida oma organisatsiooni eesmärk pidevalt päevakajaline. Seega võib öelda, et teema päevakorras hoidmisega tegeleb Coalition liiga tagasihoidlikult.

Rahvusülese propageerimisvõrgustiku ülesandeks on saavutada **mõjuvõim riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide diskursiivsetes positsioonides**, et neid veenda olema mingi rahvusvahelise küsimuse poolt või vastu (Keck, Sikkink 1998: 25) Coalition oli aktiivne OPAC-i loomise ja kavandamise juures ning arvestades OPAC-i esimestel aastatel allakirjutanute arvu võib öelda, et Coalition on suutnud lapssõdurite vastase normi edendamisel olla heaks partneriks teistele inimõigustega tegelevatele organisatsioonidele.

Siinkohal saab näitena tuua, et enamus 147 OPAC-i ratifitseerinud riikidest on deklareerinud lapssõdurite kasutamise lõpetamist ning muudatustest sellega seotud

poliitikates (United Nation Treaty Collection 2012). Seejuures võib arvata, et aastani 2011 erinevate inimõiguste organisatsioonide koalitsioonina tegutsenud Coalition on olnud tõhus riikidele surve avaldaja, kuid samas peab meeles pidama, et riikide otsuseid suunavad paljuski rahvusvaheliste partnerite ehk teiste riikide tegevus.

Protseduurilised muutused võivad aidata võrgustikel saavutada tõstatatud probleemiga tegelevate osapooltega regulaarne kontakt (Keck, Sikkink 1998: 26). Coalition on saavutanud mõjuvõimu protsesside üle OPAC-i loomise ja selle ratifitseerimisele lubamisega. Olles olnud üks OPAC-i väljatöötajatest, oli organisatsioonil otsene mõjuvõim lisaprotokollide kujundamise üle ning on aastast 2011 kuulutanud end just OPAC-ist kinnipidamist jälgivaks organisatsiooniks. Organisatsioon peab läbirääkimisi nii valitsuste, sõjaliste grupeeringute kui ka erinevate organisatsioonidega, toetudes oma tegevuses OPAC-ile (Child Soldiers International 2012). Kuna Coalitioni peaesmärk on lisaprotokollide edutamine ning selle järgmisest tagasiside osutamine, võib öelda, et Coalition on saavutanud seadusemuudatuse läbi otsese kontakti lapssõduritega tegelevate riikidega.

Kuna 129 riiki on OPAC-i ratifitseerinud, võib arvata, et Coalitioni käitumine on kaasa toonud ametliku **muutuse poliitikas**, mis puudutab laste kasutamist relvastatud konfliktides (United Nations Treaty Collection 2012). Seejuures tegutseb Coalition jätkuvalt nende riikide survestamisega, kes lepet rikuvad, nagu Ühendkuningriik.

Antud töös käsitletakse sihtmärk-tegutsejaid ainult riikidena, kuna OPAC kui lapssõdurite vastase normi legaalne väljund kehtib ainult riikidele. Keck ja Sikkink rõhutavad, et muutused sihtmärk-riigi poliitikas ei tähenda tingimata muutusi käitumises ning seega ei ole kindel ka organisatsiooni eesmärgile jõudmine (Keck, Sikkink 1998: 26).

Antud hetkel võib väita, et Coalition pole saavutanud otsest **mõju riikide tegutsemise üle**, kuid panustab strateegiale, et riigid võtavad normi omaks oma maine ning *peer pressure*'i tõttu. Aruandes Ühendkuningriigi OPAC-i rikkumisest "*Catch 16-22. Recruitment and retention of minors in the British armed forces*" rõhutab Coalition, et kuna ülemaailmselt on levimas trend 18-aastaste vanusepiirangu poole relvastatud konfliktides, siis eeldab võrgustik, et varem või hiljem vannub ka Ühendkuningriik

konsensusele alla (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2011: 15). Seega püüab organisatsioon saavutada riikide tegutsemise üle kaudset mõjuvõimu, ning seda eelkõige seetõttu, et nende otsene surveamine riikide tegutsemist muutnud ei ole.

Doek toob välja, et alates aastast 2004 on lõppenud konfliktid Burundis, Elevandiluurannikul, Guineas ja Libeerias, mille tulemusena on armeedest ja relvastatud grupeeringutest vabastatud tuhandeid lapsi, kuid vähemalt 86 piirkonnas kasutatakse jätkuvalt lapssõdureid (Doek 2009: 773). Seega ei saa kõiki lapssõdurite vähenemisega seotud edusamme lugeda Coalitioni töö tulemuseks. Nii võib arvata, et koalitsioon edutab normi edukalt juhul, kui kasutab mehhanismina veenmist ning rõhutab empaatiale laste kehalise väärkasutamise suhtes.

Kokkuvõte

Käesolevas töös analüüsiti lapssõdurite vastase normi arengut, mille raames oli tarvis uurida, millisesse arengufaasi norm on jõudnud ning kuidas on asjakohane rahvusülene võrgustik normi propageerimisega tegelenud.

Töö esimeses peatükis tutvustati teoreetilist tausta. Esimeses alapeatükis selgitati normitsükli teooriat, mille alusel on võimalik paigutada norme esilekerkimise, kaskaadi ja internaliseerimise faasi, ja panna paika esilekerkimise ja kaskaadi vahele jääv normi lävepakk. Seejärel kirjeldati eduka normi tingimusi, mille alla kuulusid õigusjärgsus, vaatlusaluse normi olulisus, normi sisulised ja formaalsed karakteristikud, normi suhe juba olemasolevate normidega ning valitsev globaalne kontekst.

Peatüki teises alapeatükis tutvustati rahvusülest propageerimisvõrgustike olemust. Samas selgitati võrgustike propageerimispoliitika, mida kampaaniates võidakse kasutada, milleks olid informatsioonipoliitika, mõjutuspoliitika, sümbolipoliitika ning aruandekohuslasepoliitika. Seejärel tutvustati võrgustiku mõjukuse hindamis põhimõtteid, mida esitleti faasidena. Nendeks olid teema tõstatamise ja selle päevakajaliseks muutmise võime hindamine, riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide diskursiivsete positsioonide üle mõjuvõimu saavutamine, institutsionaalsete protsesside üle mõjuvõimu saavutamine, sihtmärk-tegutsejate poliitika muutmises mõjuvõimu saavutamine ning riikide tegutsemise üle mõjuvõimu saavutamine.

Lapssõdurite vastast normi ja selle edutamist rahvusülese propageerimisvõrgustiku poolt analüüsiti töö teises peatükis. Teise peatüki esimeses alapeatükis leiti analüüsi tulemusena, et lapssõduritevastane norm on nüüdseks jõudnud normi kaskaadi faasi, kuna normi legaalsel toetust OPAC-it ratifitseeris aastaks 2004 üle kolmandiku ÜRO liikmesriikidest ja pärast seda on lisaprotokolli allkirjastamine ning ratifitseerimine jätkunud.

Normi kaskaadi asetumist toetas asjaolu, et normi rahvusvaheline esilekerkimine paigutus 1992. aastasse UNCRC loomise ehk laste õiguste legaalselt kinnitamise aega.

Analüüsi käigus oli võimalik määratleda kaskaadi algust normi lävepaku leidmisega. Töö teoreetilises osas toodi välja, et normi lävepakuni leiab kodumaisel tasandil vähe normatiivseid muutusi, kuid lävepakuni jõudes hakkab aina enam riike normi heaks kiitma. Kuna ajavahemikus 2000-2004 ratifitseeris normi üle kolmandiku ÜRO liikmesriikidest, võis normi lävepaku alguseks pidada OPAC-i allkirjastamisele lubamist aastal 2000. Siit järeldus, et kuna lävepakule järgneb normi kaskaad, algas lisaprotokolli allkirjastamisega ka kaskaadifaas, mille käigus aina enam riike otsustas normi toetavat lisaprotokolli allkirjastada.

Analüüs kinnitas normi asetamist kaskaadifaasi tulemusena, et normi internaliseerumine pole veel kätte jõudnud. Lapssõduritevastane norm on jätkuvalt päevakajaline, normi kehtestamise progressi peetakse aeglaseks ning leidub 46 riiki 2012. aasta seisuga, mis pole veel normi toetavat lisaprotokolli allkirjastanud ega ratifitseerinud. Seetõttu ei ühti normi seisukord internaliseerumise tunnusega, milleks oli avaliku debati puudumine ning teema väljajäämine rahvusvahelisest päevakorrast.

Seejuures rõhutati normi tulevikku silmas pidades, et isegi kui lapssõdurite vastane norm allkirjastataks enamiku riikide poolt, ei pruugi see rahvusvahelisel tasandil koheselt internaliseeruda, kuna alles võivad jääda üksikud riigid, kes keelduvad normi omaks võtmast ning normist kõrvale kaldumine võib aset leida.

Seejärel analüüsiti lapssõdurluse vastase normi kooskõla eduka normi tingimustega, milleks olid normi olulisus, normi sisulised ja formaalsed karakteristikud ning globaalne kontekst.

Üldine laste õiguste norm on toetatud legaalselt UNCRC poolt ja seejuures ratifitseeritud kõigi 193 ÜRO liikmesriigi poolt. Kuna OPAC kui UNCRC lisaprotokoll on legaalne väljund lapssõdurite normile, järeldati, et olles seotud teise laialdaselt vastu võetud normiga, võis lapssõdurite vastast normi pidada ihaldusväärseks ning seetõttu ka oluliseks.

Normi edukust määravaid formaalseid ja sisulisi karakteristikuid analüüsides leidis autor, et lisaprotokollis olid definitsioonid esitatud liiga üldiselt. OPAC-s on lapssõdureid defineeritud kui otseselt sõjategevuses osalevaid alla 18-aastaseid isikuid. See võtab autori arvates lapssõduritena arvesse ainult sõduritena sõjategevuses

osalenud lapsed, kuid jätab võrgustike poolt propageeritud laiemal definitsiooniga lapssõdurid seadusandlusest välja. Lisaks toodi analüüsis välja, et mitte-riiklike sõjaliste grupeeringute mainimine lisaprotokollis ei oma mingit kandvat tähendust, kuna neile ei ole lepe allkirjastamiseks avatud ega saa seega siduv olla. Seetõttu järelitati, et lisaprotokolli formaalsed karakteristikud võivad normi edutamisele takistuseks osutada, kuna jätavad riikidele liiga palju tõlgendusruumi.

Eduka normi sisuline karakteristik pidi olema seotud haavatavate inimgruppide kaitsmisega. Seetõttu järelitas autor analüüsis, et lapssõduritevastane norm vastab täielikult eduka sisulise karakteristiku nõudele, kuna käsitleb laste õigust olla vaba sõjalistes konfliktides osalemisest.

Normi edukuse kriteeriumitest viimasena analüüsiti vaatlusaluse normi seost globaalse kontekstiga. Analüüsi tulemusena selgus, et tänu naiste emantsipatsioonile, laste väärkohtlemise vähenemisele ning vanemate ainuvõimu vähendamisele laste üle on suurenenud laste õiguste propageerimine. Seejuures selgus, et OPAC-i ratifitseerimise teel on rahvusvahelisi standardeid laste värbamise kohta tõstetud.

Normi edukuse tingimuste analüüsi tulemusena peeti lisaprotokolli oluliseks, sisuliselt adekvaateks ning globaalset konteksti normi propageerimiseks sobivaks. Analüüsi tulemusena võis järelitada, et peamiseks normi edukust takistavaks teguriks võis pidada normi formaalset poolt, mis kätkes endas liiga laia definitsiooni lapssõduritest ning asjasse mittepuutuvaid klausleid.

Veel analüüsiti rahvusülese propageerimisvõrgustiku Coalition normi edutamist. Edutamine väljendus kampaanias, milles kasutati enim info-, mõjutus- ja aruandekohuslasepoliitika rakendamist ning vähesel määral sümbolipoliitikat.

Kõigepealt käsitles autor Coalitioni infopoliitika kasutamist, mille eesmärgiks oli väljendada informatsiooni usutavust ja dramaatilisust, mis olid olulised teema päevakorras hoidmiseks. Seejuures selgus analüüsist, et võrgustik esitab informatsiooni usutavalt tänu riike üksikult käsitlevatele aruannetele ning põhjalikele regulaarsetele analüüsidele.

Informatsiooni dramaatilisus piirdus endiste lapssõdurite tunnistuste ning pildimaterjaliga. Autori hinnangul on jäänud Coalitionil kasutamata kaasaegsete suhtlusvõrgustike poolt pakutavad võimalused edastada informatsiooni kiiresti ja lõõvalt võimalikult suurele sihtgrupile. Seetõttu järeldus, et hoolimata informatsiooni usutavusest ja dramaatilisest esitusest, oli selle levitamine tavakodanikeni piiratud, kuna seda esitleti ainult partnerorganisatsioonidele ning –riikidele. Tavakodanikud peavad info saamiseks aga seda ise otsima.

Teiseks analüüsi propageerimisvõrgustiku mõjutuspoliitikat. Analüüsi tulemusena selgus, et Coalition rakendas peamiselt moraalset mõjutuspoliitikat. Materiaalne mõjutuspoliitika väljendus temaatiliste projektide läbiviimises teavitustöö raames. Moraalset mõjujõudu rakendati materiaalsest enam. Selle käigus püüti sundida riike oma käitumist muutma ehk lisaprotokolliga allkirjastama ja ratifitseerima. Survestamiseks kasutatakse partnerorganisatsioonide abi ning normi ja lisaprotokolliga rikkuvate riikide kohta koostatud raporteid.

Kolmandaks käsitles autor aruandekohuslasepoliitikat. Selgus, et Coalition on üritanud läbi temaatiliste raportite ning lobitööga sundida rikkujaid lisaprotokolliga kohaselt käituma, mis vähemalt ühe riigi puhul oli toonud kaasa uute seaduseelnõude väljatöötamise.

Neljandana analüüsis autor võrgustiku sümbolipoliitikat, mida väljendus vaid pildimaterjalides esitletud endiste lapssõdurite traditsioonide demonstreerimises ning rahvusvahelise lapssõdurite vastase päeva propageerimises.

Viimsena selgitati Coalitioni normi edutamise edukust viie kriteeriumi alusel. Kõigepealt uuriti võrgustiku võimekust teemat tõstatada ja seda rahvusvahelisse päevakorda seada. Analüüsi tulemusena selgus, et organisatsioon on sellega hakkama saanud puudulikult. Hoolimata sellest, et võrgustik avaldab regulaarselt raporteid, milles käsitletakse kõiki lapssõdurite ja nende reintegreerimisega seotut, on meedia tähelepanu pälvimine jäänud puudlikuks. Analüüsist järeldub, et avaliku arutelu olulisust silmas pidades peaks võrgustik lisaks raportite koostamisele ning avaldamisele, keskenduma kongresside, miitingute ja avalike debattide korraldamisele.

Teiseks uuriti riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide diskursiivsetes positsioonides mõjuvõimu saavutamist. Analüüsi tulemusena selgus, et Coalition on olnud efektiivne riikide väljenduse mõjutaja, kuna peaaegu kõik 147 OPAC-i allkirjastanud riikidest on selle käigus deklareerinud normiga kaasaminemisest või muudatustest sellega seotud poliitikates.

Kolmandaks uuriti sihtmärk-tegutsejate protseduuride üle mõjuvõimu saavutamist. Selgus, et Coalition saavutas riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide protseduuride üle sel määral mõjuvõimu, kuivõrd oli ta osaline OPAC-i väljatöötamisel. See tähendab, et võrgustiku mõjuvõim protseduuride üle piirdus protseduuride väljatöötamisel nõu andmisega, kuid hiljem ei ole nad suutnud protseduuridesse täpsustavaid muudatusi sisse viia.

Neljandaks uuriti sihtmärk-tegutseja poliitika üle mõjuvõimu saavutamist. Analüüsi tulemusena selgus, et lapssõdurite kasutamise lõpetamist on kinnitanud või sellega ühinenud 147 OPAC-i ratifitseerinud riiki. Analüüsis toodi välja, et hoolimata muutustest riikide poliitikas, ei pruugi see kaasa tuua muutusi riikide käitumises. Coalition tegutseb jätkuvalt normist kõrvalekaldujate mõjutamisega, mis omakorda on sundinud riike lisaprotokollile rohkem tähelepanu pöörama.

Viimasena uuriti võrgustiku võimet saavutada sihtmärk-riikide tegutsemise üle mõjuvõimu. Analüüsi käigus selgus, et Coalition pole saavutanud sihtmärk tegutsejate käitumise üle otsest mõjujõudu, kuna leidub riike, kes on OPAC-i ratifitseerinud ning deklaratsioonides kuulutanud lapssõdurite vastase normi pooldamist, kuid saavad jätkuvalt alla 18-aastaseid lapsi relvastatud konfliktidesse. Seejuures selgus, et hoolimata otsese mõjujõu puudumisest, üritab Coalition saavutada kaudset mõjujõudu, eeldades, et kuna globaalne trend soosib normi internaliseerimist, vannuvad ka normi rikkujad kunagi rahvusvahelisele trendile alla.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et vaatlusalune rahvusülene võrgustik on kasutanud täiel määral enda käsutuses olevaid materiaalseid ja moraalseid ressursse ning mõjutamistaktikaid, mis põhinevad informatsiooni usutavusel. Seejuures võis järeldada, et võrgustik oleks võimeline saavutama enamat, võttes kasutusele sotsiaalvõrgustike abi ning panustades lisaks ametnike lobitööle ka tavakodanike mõjutamisse.

Kasutatud allikad

1. Child Soldiers International (2012a) “*Achievements*”, <http://www.child-soldiers.org/Coalition/achievements> (külastatud 4.05.2012).
2. Child Soldiers International (2012b) “*Directors’ Report and Financial Statements 1 April 2010 to 31 March 2011*”, [http://www.child-soldiers.org/Child_Soldiers_International_\(formerly_Coalition_to_Stop_the_Use_of_Child_Soldiers\)_2010_11_signed_accounts.pdf](http://www.child-soldiers.org/Child_Soldiers_International_(formerly_Coalition_to_Stop_the_Use_of_Child_Soldiers)_2010_11_signed_accounts.pdf) (külastatud 3.05.2012).
3. Child Soldiers International (2012c) “*Schools*”, <http://www.child-soldiers.org/sub/schools/for-schools> (külastatud 5.05.2012).
4. Child Soldier International (2012d) “*Themed reports*”, http://www.child-soldiers.org/library/themed-reports?root_id=158&directory_id=206 (külastatud 5.05.2012).
5. Child Soldier International (2012e) “*What We Do*”, <http://www.child-soldiers.org/Coalition/what-we-do> (külastatud 05.05.2012).
6. Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2011) “*Catch 16-22: Recruitment and retention of minors in the British Armed Forces*”, <http://www.child-soldiers.org/> (külastatud 05.05.2012).
7. Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, UNICEF (2003) “*Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict*”. New York: The United Nations Children’s Fund (UNICEF).
8. Cyberdodo (2012) <http://www.cyberdodo.com/> (külastatud 05.05.2012).
9. **Doek, Jaap E.** (2009) “The CRC 20 years: An overview of some of the major achievements and remaining challenges.” *Child Abuse & Neglect*, 33, 771-782.
10. **Finnemore, Martha** (1996) *National Interests in International Society*. Ithaca; London: Cornell University Press.
11. **Finnemore, Martha, Sikkink, Kathryn** (1998) “International Norm Dynamics and Political Change.” *International Organization*, 4(52), 887-917.
12. **Florini, Ann M., Simmons, P. J.** (2010) “What the World Needs Now?”, in: Ann M. Florini (ed.) *The Third Force: The Rise of Transnational Civil Society*.

Tokyo: Japan Center for International Exchange; Washington, D. C.: Carnegie Endowment for International Peace, 1-15.

13. **Hart, Stuart N., Lee, Yagnhee, Wernham, Marie** (2011) “A new age for child protection – General comment 13: Why it is important, how it was constructed, and what it intends?” *Child Abuse & Neglect*, 35, 970-978.
14. Invisible Children (2012) <http://www.invisiblechildren.com/> (külastatud 05.05.2012).
15. Nobel Peace Prize (2007) “Intergovernmental Panel on Climate Change, Al Gore”, http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2007/gore-lecture.html (külastatud 05.05.2012).
16. **Katzenstein, Peter J.** (1996) “Introduction: Alternative Perspectives on National Security”, in Peter J. Katzenstein (ed.) *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*. New York: Columbia University Press. 1-26.
17. **Keck, Margaret E., Sikkink, Kathryn** (1998) *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. Ithaca; London: Cornell University Press.
18. Occupy Wall Street (2012) <http://occupywallst.org/> (külastatud 06.05.2012).
19. **Ramirez, Francisco O., Soysal, Yasemin, Shanahan, Suzanne** (1997) “The Changing Logic of Political Citizenship: Cross-National Acquisition of Women’s Suffrage Rights, 1890 to 1990.” *American Sociological Review*, 62(5), 735-745.
20. Red Hand Day (2012) <http://www.redhandday.org/> (külastatud 05.05.2012).
21. Reuters (2011) *Saudi king gives women right to vote*, 25.09.2011
<http://www.reuters.com/article/2011/09/25/saudi-king-women-idUSL5E7KP0IB20110925> (külastatud 05.05.2012).
22. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner for Human Rights (1999) “10th Anniversary Commemorative Meeting”, <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Documents/Recommandations/ten.pdf> (külastatud 3.05.2012).
23. United Nations Treaty Collection (2012) “Chapter IV Human Rights. 11b Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the

Involvement of Children in armed conflict”

http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-b&chapter=4&lang=en#top (külastatud 4.05.2012).

24. **Wendt, Alexander** (2007) *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lisad

Lisa 1. OPAC-i allkirjastamine ja ratifitseerimine.

Tegutsemise liik Aasta	Allkirjastamine	Ratifitseerimine
2000	75	3
2001	18	11
2002	18	32
2003	4	21
2004	2	24
2005	4	14
2006	1	5
2007	-	9
2008	2	7
2009	1	5
2010	3	8
2011	1	4
2012	-	4
Kokku	129	147

(Autori koostatud United Nations Treaty Collection 2012 andmetel)

A CONSTRUCTIVIST APPROACH TO TRANSNATIONAL ADVOCACY
NETWORK'S PURSUIT TO SOLVE CHILD SOLDIER-RELATED
HUMANITARIAN ISSUE THROUGH ESTABLISHMENT OF AN
INTERNATIONAL NORM – THE CASE OF CHILD SOLDIERS INTERNATIONAL

Anni Jatsa

Summary

This thesis analyses the advocacy of Coalition to Stop the Use of Child Soldiers to stop the use of children under the age of 18 in armed conflicts. Since there are organizations that are dedicated to solving the humanitarian issue concerning child soldiers, one could say that the problem is ongoing.

In addition to reviewing the actions of the transnational advocacy network the thesis also considers the quality of the additional protocol *Optional Protocol to the CRC on the Involvement of Children in Armed Conflict* that supports the norm. The aim of the thesis is to determine how the norm has developed, how the advocacy network has contributed into the development of the norm and why the norm has not yet been internalized.

The analysis revealed that the norm is in cascade phase, having already went through emergence and crossed the so called threshold, because most of the states in the international community have accepted the additional protocol that supports the norm. Furthermore, the analysis of the criteria the norm needs to fulfill to be successful proved that the norm could be considered important to states, norm benefit from being related to other humanitarian norms and the notion of protecting vulnerable groups from har. The only harmful quality of the norm has to do with the wide definitions the additional protocol provides which, in turn, offer states the possibility to interpret child soldiers broadly.

One could conclude from the analysis of the different politics transnational advocac network Coalition used, that the network bases it's advocacy mainly on information politics, because they are most consentrated on sharing adequate and trustworthy

information. The least used politics is symbol politics that consists only of pictures in reports. Coalition uses also leverage politics to lobby governments and accountability politics which are directed at governments. Lastly, the success criteria for the network were analysed and it was revealed that Coalition has managed to create the issue and but only partially managed to keep it in the agenda because it has reduced its activity mainly to composing reports and seldom organizing public events. Secondly, it was made clear that Coalition had gained leverage over states' discursive positions with the states declaring their support, and procedures when the network was part of the creation of OPAC. Coalition has also been successful in obtaining leverage over politics in those countries that have ratified the additional protocol because they can use accountability politics to shame them. Finally, it was possible to say that the Coalition has failed to gain leverage over states' actions, because there are states that have ratified the OPAC but don't follow it.

To conclude, it is possible to say that the norm against the use of children in armed conflict has reached the cascade phase and has still to reach internalization, in which it will no longer be in the international agenda. As for the transnational advocacy network Coalition, it has used most of the politics available to them, although they could emphasize more symbolism to attract more attention from people.

They have concentrated only on lobbying governments and organizations and have failed at drawing attention from ordinary people, which they should put more emphasis on in the future, because this would give them an additional ally in their stand against the use of children in armed conflict.